

Nova Strava

GLASILO NARODNEGA DELAVSTVA

Izhaja vsak četrtek. Uredništvo: Ljubljana, Miklošičeva
cesta 22, telef. št. 46-18. — Uprava: Knafljeva ulica 5,
telef. št. 31-22

Delavska izdaja
„DOMOVINE“

Naročnina polletno 18 in celoletno 36 din. — Posamezna
številka 1 din. — Račun Poštne hranilnice, podružnica
Ljubljana, št. 17.751

Neodložljiva vprašanja

Odnosi med delom in kapitalom naj bi se iz temeljev spremenili. Vsaj tako so nam obetali razni reformatorji, ki so se zadnji čas pojavljali v javnosti.

Dalekosežna obetanja o širokopoteznih gospodarskih in socialnih reformah smo sprejemali s primerno rezervo. In to ne mogoče zato, ker bi bili mišljenja, da so reforme nepotrebne, ampak zato, ker so se obetane reforme že v svojih začetkih prednašale tako nejasno, da je bilo že v naprej videti, da reformatorji sami niso na jasnem, kaj prav za prav hočejo. Pričakovati pa je od reform še takrat stvarne uspehe, če tisti, ki namerava izpeljati reforme, natanko ve, čemu so reforme potrebne in če vsaj v načelu ve, v kakšnem obsegu se naj reforme tudi speljejo. Ne enega in ne drugega pa tekom javne debate o reformah nismo opazili. Niti dvoje mišljenj o nameravanih reformah se ni ujemalo. Vsak reformator je zasiedoval svoje posebne namene. Ni čuda zato, če so bile obetane reforme zaenkrat odložene, ker je nemogoče spraviti pod en klobuk naziranja, ki so si v nepomirljivem nasprotstvu med seboj.

Videlo se je tudi, da je pretežno večino onih, ki so predlagali reforme, zanimal predvsem politični učinek reform. Postavljeni so bili prvenstveno računi, kako bi se naj oblast v bodoče delila in kako bi se za daljšo dobo utrdila. Gospodarski in socialni učinek reform je igral podrejeno vlogo. Seveda pa reforme niso prvenstveno potrebne radi utrjevanja politične moči, ampak edinole zato, da se današnje neznosne gospodarske in socialne razmere popravijo. Skoraj postranskega pomena je, kdo bo užival politične sadove reform, veliko važnejše je, da se zadovolji bitnim zahtevam ljudstva in da se tako zopet uspostavi zvesto in nepremagljivo nacionalno, socialno in gospodarsko skupnost, ki je v današnjih časih iz državnih razlogov posebno dragocena.

Če bi imeli tudi z reformami najboljše namene in jasno sliko o cilju, ki ga naj dosežemo, še s tem ni rečeno, da lahko izpeljemo reforme kar tako čez noč in mimogrede. Zavedati se moramo, da je gospodarski in socialni ustroj silno kompliciran in da ga ni mogoče z blaglasnimi uredbami kar enostavno dekretirati v novo smer. Za velike reforme so potrebne prav tako velike predpriprave. V zmoti je oni, ki misli, da zadostuje, če se kratkoma poslužimo tujih vzorcev. Naj bi imele naše reforme še toliko sličnosti s tujimi vzgledi, morajo biti vendarle svojstvene in našim gospodarskim in socialnim razmeram prilagodene.

Če so se pa že odložile reforme, ki naj temeljito spremenijo gospodarske in socialne razmere, pa ne smemo zato zanemarjati rešitev vprašanj, ki sicer niso tako dalekosežna od obetanih reform, so pa vendarle trenutno zelo, zelo pereča. Na korporativno ureditev države še lahko počakamo, prav tako na dokončno ureditev odnosov med delom in kapitalom, ne moremo pa več čakati na socialnejšo ureditev delovnih razmer in še prav posebno na ureditev delavskih plač in ne moremo več čakati, da se temeljito zajezi val

draginje, ki nas vsaki dan bolj duši. Tu se naj pokažejo prve reforme gospodarskega in socialnega življenja. Ko bodo enkrat ta vprašanja zadovoljivo rešena, bo tudi mirnejše ozračje za reševanje dalekosežnejših reform, ki naj uredijo življenje bodočim rodovom.

Draginja stalno narašča in ne vemo, kje je njen konec. Prejemki delavcev se zvišujejo za nekaj odstotkov, vendar je pa draginja vedno znatno pred povišanimi mezdami. Delavstvo že pred nastopom draginje ni moglo živeti in da se je stalno prizadevalo za boljše mezde dokazujejo številna mezdna gibanja, ki so se v tistem času vršila. Kako more šele danes delavec živeti pri minimalni mezdi 3 dinarjev, če pa stane kilogram moke 5 dinarjev. Delavstvo stalno zahteva, da se naredbenim potom predpiše povišek mezd, ki naj bi odgovarjal odstotnemu porastu draginje. Vemo, da neprestano poviševanje mezd tudi ne bo moglo imeti dobrega konca. Nujno bi sledilo razvrednotenje denarja in tudi draginje se ne bi ustavilo. Zato smo stalno opozarjali, da zahtevamo prvenstveno, da se dražitev življenjskih potrebščin temeljito prepreči, ker bodo potem tudi zahteve po poviškah na mezdah znatno manjše in ne bodo višje mezde tudi eden izmed vzrokov, da se draginja veča. Lahko rečemo, da se našim zahtevam do danes še v prav nobenem pogledu ni ustreglo.

Česar smo se najbolj bali, se je zgodilo. Verižništvo z življenjskimi potrebščinami se je silno razpaslo. Vmesna trgovina, ki posreduje med producentom in konsumentom si je pričela prilastiti ogromne dobičke. Ze se pojavljajo bogataši, ki še včeraj niso imeli ničesar. In to vse na račun ubogih konsumentov, ki dajo zadnje kar imajo, samo da se lahko enkrat na dan nasitijo. Namesto, da bi se vršila oddaja premoženja tistih, ki imajo veliko in preveč, morajo oddati najrevnejši zadnje, kar še imajo.

Izšle so zadnje čase uredbe, ki predpisujejo prisilno oddajo žita in maksimalne cene za moko, kruh in druge potrebščine. Učinek uredb še ni viden. Upamo, da se bodo pričele uredbe najstrožje izvajati. Če se to ne bo zgodilo, potem drvim v temo, iz katere ne bo nobenega izhoda. Ze se pojavljajo temni elementi, ki izrabljajo naraščajočo draginjo za agitacijo, ki je bila večini delavnega ljudstva dosedaj tuja in nesprejemljiva. Lahko bi pa imela ta agitacija uspehe, če se ne bi o pravem času odstranilo povode, da se agitacija sploh lahko vrši. Ne samo zato, da bodo zadovoljni želodci, tudi s stališča socialnega miru je potrebno, da se draginji napravi radikalni konec.

V naši bogati agrarni državi ne bi bilo treba, da bi primanjkovalo živil in prav tako so neopravičene visoke cene. Uvede se naj samo potreben red na živilskem trgu in v kalu zatre vsako špekulacijo. Nujno je tudi potrebno, da se organizirajo javne aprovizacije, ki bodo nastopale kot regulator cen svobodnega tržišča. Brez rajoniranja potrošnje in javnih aprovizacij ne pojde. Čimprej se to izvede tem boljše bo.

Enotna delavska organizacija

Zadnji čas je del delavskega strokovnega časopisja z veliko vneto zagovarjal, da se ustanove enotne delavske organizacije. Poročalo se je celo, da bodo zadevne uredbe izšle že po zagrebški seji vlade. Uredb pa, ki bi uvajale enotne delavske organizacije, nismo dobili. Vprašanje enotnih delavskih organizacij je bilo odstavljeno z dnevnega reda, ker zadeva vendarle ni tako enostavna, kot si jo nekateri predstavljajo. »Slovenski delavec« n. pr. piše, da bi dobili enotne delavske organizacije kar po tele poti: Vzponedno z gospodarskimi reformami naj bi se reformiralo tudi socialno zakonodajo, ki bi med drugim reorganizirala tudi delavske sindikate. »Slovenski delavec« pravi dobesedno: »Strokovni pokreti po tej organizaciji ne bodo nič več mogli delati po navodilih protinarnodnih marksističnih central. Tudi ne bodo mogli razdirati delavskega stanu samega v sebi. Z ozirom na posebne prilike naše države, ki je narodnostno sestavljena, bodo tudi bodoči delavski sindikati odgovarjali tej sestavi. Splošno mislijo, da bodo ustanovljeni trije delavski sindikati. Na področju srbskih pokrajin bi to vlogo splošnega narodnega delavskega sindikata prevzel Jugoras, na področju banovine Hrvatske HRS, na področju Slovenije pa ZZZ. Ti trije strokovni sindikati bi naj bili formirani po enotnih narodnih in protimarksističnih vidikih vsak svojim razmeram primerno. Vsi trije strokovni sindikati pa naj bi imeli nekaj skupen korporativen odbor za reševanje skupnih nalog. V zvezi s to reorganizacijo bi prišle potem tudi reorganizacije vseh naših socialnih ustanov.«

— Po izvajanjih »Slovenskega delavca« naj bi bil torej glavni namen enotnih sindikatov, da se onemogoči delovanje marksističnih central. Za ustanovitev enotnih sindikatov bi morala biti merodajna že globlja zamisel. Govori se, da naj bi enotni sindikati bili instrument bodoče ureditve države na korporativnem sistemu. Smo pa od takega sistema v naši državi še tako daleč, da zaenkrat niti govora biti ne more, da bi enotne strokovne organizacije lahko predstavljale osnove za korporacije. Tudi bi bilo iz čisto delavskega stališča pogrešno, oklepati delavski pokret v meje nekega bodočega državnega sistema, dočim bi organizacija produkcije in delodajalcev hodila še svobodna in nikomur odgovorna pota. Položaj delavcev bi bil gotovo s tem oslavljen. Kar tako mimogrede tudi ni mogoče prezreti, če se govori o enotnih sindikatih, vse druge strokovne organizacije, ki so sicer strogo nacionalne, a niso v sklopu Jugorasa in so danes gotovo številčno močnejše od Jugorasa. Zanimivo je tudi, da »Jugorasovci« predvidevajo centralo strokovnih organizacij v Beogradu. Podčrtava se zopet centralizem, kar je tudi umljivo, če se propagira korporacije. Kakor smo nizecijah so bili zaenkrat odloženi

TOVARIŠI!

Pridobivajte nove naročnike

Kriza tekstilne industrije

V tekstilni stroki je obstojala od 23. IX. 1936 do 31. I. 1939 enotna okvirna kolektivna pogodba, katero so sklenile delavske strokovne organizacije z Zvezo delodajalcev tekstilne industrije, v kateri je bilo ob sklenitvi pogodbe včlanjenih 42 tekstilnih, predilniških in sorodnih podjetij.

Pri razpravah za spremembo kolektivne pogodbe konec leta 1938 ni prišlo do sporazuma med obema strankama zaradi različnega gledanja na vprašanje novih mezd, ker je zahtevala delojemalska stran linearno zvišanje, delodajalska stran pa je pristajala le na večje ali manjše zvišanje posameznih najnižjih tarifnih postavk.

Po odpovedi pogodbe od strani delojemalskih organizacij ni več prišlo do kontakta med obema vrhovnima forumoma (Zvezo delodajalcev tekstilne industrije in centralnim tarifnim odborom strokovnih organizacij), marveč so se vršila pogajanja in sklepali dogovori le med posameznimi podjetji in v teh podjetjih obstoječimi organizacijami, kar velja zlasti za gibanja v zadnjem času, ki so posledica naraščajoče draginje.

Nesporno je ne samo v interesu obeh strank, marveč tudi v splošnem javnem interesu, da se zopet vzpostavi medsebojno pogodbeno stanje zlasti še glede na dejstvo, da bo sedaj lažje rešiti tarifno vprašanje, ker v sosedni banovini že obstoja enotna kolektivna pogodba za tekstilno stroko, ter je g. ban banovine Hrvatske za to stroko predpisal minimalno tarifo. S tem je odstranjena ena glavnih ovir za sporazumno rešitev tarifnega dela pogodbe (konkurenčno vprašanje).

Delojemalske organizacije stavijo konkreten predlog:

1. Pristopi naj se do 15. IX. 1940 k ponovnim razgovorom za sklenitev nove kolektivne pogodbe za tekstilno stroko in sicer:

a) za splošni del pogodbe na podlagi predloga strokovnih organizacij iz decembra 1938, glede katerega je bil že pri pogajanjih v januarju 1939 dosežen sporazum skromni v vseh točkah;

b) za tarifni del pogodbe naj se tarifna razpredelnica iz leta 1936 odgovarja oče tehnični izpopolnitvi obratov dopolni, določijo nove tarife z upoštevanjem obstoječih draginjskih razmer ter predvidi možnost prilagojevanja plač draginjskim spremembam brez odpovedi kolektivne pogodbe.

2. Ker niso vsa podjetja včlanjena v Zvezi delodajalcev tekstilne stroke, naj se novo sklenjena pogodba z banovo odredbo obvezno razširi na vsa tekstilna in predilniška podjetja v dravski banovini.

Nadaljnji predlogi

1. Kr. vlada, direkcija za zunanjo trgovino in ostali odločilni činitelji, naj ukrenejo vse, da se pospeši nabava potrebnih surovin iz držav, s katerimi imamo trgovinske pogodbe, odnosno smo z njimi v pogajanjih.

2. Urad za razdelitev bombažnega prediva naj pri razdelitvi razpoložljivih količin še posebej upošteva tekstilne in predilniške tovarne v Sloveniji zlasti v obmejnih krajih, da se s preskrbo zaposlitve ojača narodna zavednost delavstva ter onemogoči in zatre subverzivna propaganda, za katero je človek v nesreči in bedi gotovo bolj dostopen, kakor če ima njegova družina zasigurano vsaj skromno eksistenco.

3. Pri dodelitvi vojaških del naj se iz istih razlogov kot pod 2. v prvi vrsti upošteva Slovenijo.

4. Vsem od redukcije prizadetim delavcem in delavkam naj se nudi enkratna izredna pomoč in sicer:

a) v breme lastnikov tekstilnih in predilniških obratov, ki naj izplačajo:

samskim delavcem in poročenim brez otrok ki so bili zaradi pomanjkanja surovin pri omejitvi obratovanja odpuščeni, enkratno podporo v višini vsaj 14dnevne plače; poročenim z otroki pa vsaj enkratno podporo v višini štiritredenske plače.

b) v breme javnih ustanov

(banska uprava, bednostni sklad, javna borza dela, pristojne občine) nadaljnja enkratna podpora v isti višini kot pod a.

Ako je reducirani delavec ali delavka dobil med tem novo zaposlitev, ali je bil ponovno sprejet nazaj v podjetje, naj se mu izplača le alikvotni del enkratne podpore do višine polovice izgubljenega zasluga.

5. Vsem od redukcije delno prizadetim delavcem(kam) (skrajšanje delovnega časa, uvedba brezplačnih dopustov, delo le po par dni v tednu itd.) naj priznajo lastniki delne redukcije:

a) samskim in poročenim brez otrok 50% izgubljenega zasluga;

b) poročenim z otroki 75% izgubljenega zasluga.

O položaju delavstva tekstilne stroke in o konferencah, ki so se vršile radi ureditve tega kočljivega vprašanja ter o sklepih, ki so bili storjeni, smo že podrobno pisali v našem glasilu, zato ne bomo ponovno opisovali vseh podrobnosti.

Anketo, ki jo je sklical kr. banska uprava na iniciativo organizacij, se je vršila v torek, dne 3. t. m. ob 10. uri dopoldne. Četudi je tekstilno delavstvo v težkem položaju, današnja anketa ni mogla roditi stvarnih zaključkov in so se faktično izmenjale le misli, tako da bo na prihodnji anketi povsem lažje delo, ker bodo delodajalci in njihova organizacija lahko zavzeli končno stališče na predloge, ki so jih stavile organizacije glede na težak delavski položaj. Ankete so se udeležili razen Splošne delavske zveze, vsi zastopniki strokovnih organizacij, Delavska zbornica, zastopnik Borze dela in banska uprava, ki je anketo vodila na drugi strani pa zastopniki delodajalcev, ki

Pogajanja v Pečovniku

Tudi rudarsko delavstvo s Pečovnika težko prenaša svoje breme radi nevzdržnih razmer in naglega porasta draginje. Zato sta strokovni organizaciji v imenu delavstva napravili vlogo na podjetje. Istočasno pa je podjetje tudi samo videlo nujno potrebo in hotelo delavstvu pomagati z enkratnim nabavnim prispevkom. Podjetje je sklicalo 2. t. m. razgovor na rudniku in s tem za malenkost prehitelo strokovni organizaciji. Podjetje je povabilo na ta razgovor obe strokovni organizaciji in načelstvo II. rudarske skupine. Na razpravo pa je prišel samo zastopnik naše strokovne organizacije, dočim je Zveza rudarjev in načelstvo II. skupine izostalo. Mi se čudimo takemu postopku, ki je le v škodo delavstva, kajti saj se na drugi strani vedno poudarja, da je treba delavstvu čim hitreje pomoči. Povsem neopravičen pa se nam zdi postopek načelnika II. skupine, ki se ni odzval vabilu, kar delavstvo graja.

Razgovori so se pričeli ob 10. uri dop., pri katerih so bili zastopani obratni zaupniki, zastopniki NSZ ter zastopnik podružnice ZRJ. Pred razgovori je bila izročena vloga obeh organizacij, na podlagi katere so se vršili razgovori. Ker so zastopniki delavstva odločno odklonili enkratni nabavni prispevek, so zastopniki delodajalca pristali, da se delavstvu dvigne mezda v obliki draginjske doklade in to v procentih na bruto zaslužek. Glede stanarine pa so bili zastopniki delodajalcev na odklonilnem stališču, češ da zaenkrat še ni danih možnosti, podjetje samo pa bo kupilo širši kompleks zemlje, ki ga bo pripravljeno odstopiti delavcem po prav nizki ceni, tako da si bodo lahko sami postavili stanovanjske hišice. Iz debate, ki je bila precej živahna, se je videlo, da podjetje nikakor ne bo pristalo na zahtevo delavstva, da se da 30 odst. povišek, kajti zastopnik je dejal, da je delavstvo dobilo že 27 odst. povišek z ozirom na porast draginje in se čudi, kako sta mogli organizaciji postaviti take zahteve. Delojemalska delegacija pa je pravilno raz-

jo je zastopala njihova organizacija. Udeležba je bila sicer slaba, ker se vršijo razne konference za nabavo surovin. Tako se je opravičila tudi Trgovska zbornica, ker je bila zadržana v Beogradu. Po otvoritvi ankete, ki jo je vodil g. inspektor Baraga, je podal referat v imenu strokovnih organizacij zastopnik Delavske zbornice, ki se je dotaknil vseh perečih vprašanj ter poročal o položaju tekstilnega delavstva v dravski banovini ter predlagal, da se temu delavstvu nudi takojšnja pomoč. Predložen je bil tudi predlog, kako naj se postopa pri omejevanju obratovanj ter predlog za ustanovitev tekstilnega fonda, kateri pa naj se potem razširi na splošen fond, ki bo obsegal vso industrijo Slovenije, katerega bi upravljali zastopniki delodajalcev in delojemalcev, banska uprava pa bi imela le kontrolno. Končno je bila izrečena tudi želja, da se uredijo delovne razmere s posebno kolektivno pogodbo za vso banovino in s to regulirajo mezde. Po poročilu zastopnika Delavske zbornice je podal svoje mnenje predsednik organizacije tekstilne industrije, iz katerega je bilo razvidno, da se delodajalci povsem strinjajo z gotovimi točkami, zlasti so enakega mišljenja glede ustanovitve posebnega fonda. Odločno pa odklanjajo privatno dobrotelstno in so mnenja, da je treba to urediti na kak drug način. Pravijo, da je akcija sicer kasna, da smo precej zamudili, toda kar je zamujenega, lahko sedaj nadoknadimo. Delodajalci so tudi pripravljeni ponovno se pogajati radi ureditve delovnega razmerja ter splošno urediti vsa ta vprašanja. Toda predno ne bodo izrekli svojega mnenja posamezni delodajalci, ne bo prišlo do končne rešitve. Prav radi tega pa je sklicana seja delodajalcev tekstilne stroke in se vse dela v tem pravcu, da bo čim prej prišlo do reševanja teh perečih vprašanj in je tudi na strani delodajalcev precej uvidevnosti, tako da bo najbrže prihodnja anketa rodila boljše uspehe.

lčila težak položaj rudarjev ter dokazala potrebo po takojšnjem znatnem povišku. Ker se delavski zastopniki niso sprijaznili z nabavnim prispevkom, katerega je podjetje ponudilo (na vsakega delavca din 250.—, za ženo 150.—, za vsakega otroka pa po din 50 ali na vsakega delavca din 300.—, ženo din 100.—, otroka din 50.—), so zaprosili, da jim podjetje pove svoje mnenje glede draginjskih doklad. Zastopnik podjetja je dejal, da bi bilo podjetje pripravljeno nuditi delavstvu ponovno 10 odst. povišek na bruto zaslužek, s čimer pa se delavska delegacija nikakor ni mogla strinjati in je po daljšem posvetovanju stavila sledeč predlog:

Spremeni naj se kolektivna pogodba, po pravi besedilo in odpravi vse dodatke h kolektivni pogodbi. Delavstvu se naj zvišajo mezde v obliki draginjske doklade, počeni s 1. avgustom za 20 odst. Zastopnik delodajalcev je izjavil, da so zahteve previsoke in da je podjetje pripravljeno nuditi največ 1 odst., s čimer pa se zastopniki delojemalcev nikakor niso mogli strinjati, ker so itak precej popustili, vsled česar se je razprava prekinila in se bo nadaljevala v ponedeljek, dne 9. t. m. Ker je delavstvo močno prizadeto radi naglega porasta draginje, upamo, da se bodo pogajanja čim prej uspešno zaključila.

ZA SMEH IN KRATEK ČAS

PIJANEC

Gospa: »Kaj morete drugi dan delati, kadar se prejšnji dan napijete?«

Melhiör: »Milostljiva, tega pa ne vem, ker nisem še nikoli poskusil...«

SOZALJE

Gospod: »Gospa, verjemite mi, da iskreno sočustvujem z vami. Strašno mora biti, če postane žena vdova v tridesetem letu.«

Vdova: »V petindvajsetem letu, prosim...«

Politični pregled

»Službene novine« so objavile ukaz, da so kraljevi namestniki sprejeli

ostavko, ki jo je podal gradbeni minister dr. Miha Krek,

ga razrešili dolžnosti in postavili na razpoložanje. Postavili pa so za gradbenega ministra državnega svetnika iz Beograda Danila Vulovića in za ministra brez listnice dr. Miho Kreka.

Naš minister za trgovino in industrijo dr. Ivan Andres se je udeležil odprtja dunajskega velesejma, kjer je bil prav prijazen sprejet. Na velesejmu je bil odprt tudi jugoslovenski paviljon.

Dr. Andras je imel na Dunaju daljši razgovor z nemškim gospodarskim ministrom dr. Walterjem Funkom

in z nemškimi gospodarskimi strokovnjaki. Nato pa je dr. Andres sprejel nemške novinarje in dal daljšo izjavo o nujnosti tesnih gospodarskih stikov med našo državo in Nemčijo. Minister dr. Andres je poudarjal, da se to sodelovanje uspešno razvija že od leta 1934 in se bo razvijalo še naprej.

Seja vlade v Zagrebu za obletnico sporazuma je bila posvečena tudi vprašanju presnove našega gospodarskega življenja, vendar niso bile izdane uredbe takšnega obsega, da bi se moglo reči, da gre za temeljito presnovo vsega življenja.

Napovedane uredbe prihajajo počasi druga za drugo v javnost.

Vladno časopisje pravi, da se pri nas izvaja postopna presnova gospodarskega in socialnega življenja v takem obsegu, da je izraz naših posebnih razmer in naših potreb in da je v skladu s stanjem v Evropi, ki je nastalo po zadnjih dogodkih.

Iz Londona poročajo, da je bil

uradno objavljen sporazum med angleško in ameriško vlado,

ki določa, da Zedinjene države takoj odstopijo 50 starih rušilcev Angliji, v zameno pa Anglija odstopi Zedinjenim državam za 99 let vrsto mornariških in letalskih oporišč v svojih kolonijah na zapadni polobli od Nove Fundlandije na severu do Angleške Gvajane. To pomeni dejansko sodelovanje obeh držav. Čedalje bolj je torej verjetno, da bodo tudi Zedinjene države kmalu uradno stopile v vojno.

Na Dunaju je bilo med zunanji ministri Nemčije, Italije, Madžarske in Rumunije določeno, da

mora Rumunija odstopiti Madžarski velik del Transilvanije.

Madžarski vojaki bodo zasedli to deželo od 5. do 13. septembra. Spričo tega dejstva je zavladala v vsej Rumuniji velika žalost, saj živi v deželi, ki jo morajo oddati, tudi en milijon Rumunov. Rumunija izgubi z odstopom severne Bukovine in Besarabije Sovjetski zvezi, južne Dobrudže Bolgariji in zdaj severne Transilvanije Madžarom okoli šest milijonov ljudi, tako da bo štela le 14 milijonov duš.

Z Bolgari so se Rumuni mnogo laže pototali.

Južno Dobrudžo bodo začeli zasedati Bolgari 21. septembra.

Rumunsko javno mnenje je ves čas pogajanj z Bolgari kazalo nekako razumevanje za to, da pripada ta dežela, ki ima v večini bolgarsko prebivalstvo, Bolgariji.

Iz Amerike prihajajo vesti, da

bodo 15. septembra zasedle rumunso-sovjetsko mejo v Bukovini nemške in italijanske čete,

da tako poudarijo jamstvo, ki sta ga dali za rumunske meje Nemčija in Italija. Bajce sta že dve motorizirani edinici nemške vojske na meji Transilvanije. Po isti vesti je sovjetska vlada že vprašala nemško za pojasnila glede nemško-italijanskih jamstev za nove rumunske meje.

Iz Bukarešte poročajo, da

v Transilvaniji, ki naj bo izročena Madžarom, silno narašča odpor prebivalstva proti zasedbi.

V raznih krajih so bili osnovani odbori, ki organizirajo domače ljudstvo k uporabi proti prihodu madžarske vojske. Iz vse Transilvanije prihajajo prostovoljci, ki se ponujajo v službo za obrambo rumunske utrdbene črte ob madžarski meji. Nekateri so oboroženi s puškami, mnogi pa kar s krampi in kosami.

Ameriški senat je nedavno z 58 glasovi proti 31 odobril

zakon o uvedbi obvezne vojaške službe v Zedinjenih državah.

Zakon določa obvezno službo za vse moške od 21 do 30 leta starosti. Predsednik ima pravico poklicati jih pod orožje za dobo enega leta, toda samo za službo na zapadni polobli. Zakonski osnutek pride še pred reprezentančno zbornico. Računajo, da bo najkasneje v dveh tednih predsednik Roosevelt lahko zakon že podpisal. Gotovo bo tudi reprezentančna zbornica zakonski osnutek odobrila in je poveljništvo ameriške vojske že ukrenilo vse potrebno za urjenje vojakov. Po novem zakonu bodo dobile Zedinjene države 12 milijonov vojaških obveznikov, izmed katerih pa jih bo vpoklicano samo tri in pol milijona in sicer postopno v prihodnjih petih letih. Prva skupina bo sklicana na vaje že 15. oktobra in bo stela 75.000 mož.

Ameriški senat je nadalje z 69 glasovi proti 16 odobril predlog

da sme predsednik Zedinjenih držav v primeru izrednega stanja mobilizirati tudi v mirnem času ameriško industrijo za obrambne svrhe.

Stiri dodatne predloge nasprotnikov uvedbe vojaške dolžnosti je senat odklonil. Nasprotniki vojaške dolžnosti so med drugim predlagali, naj bi bili vojaki v mirnem času vpoklicani samo v primeru nevarnosti, pa še tedaj naj bi o tem najprej odločal kongres. Ta predlog je bil odklonjen. Prav tako pa drugi trije, ki so določali za uvedbo vojaške dolžnosti poznejše roke.

Predsednik Zedinjenih držav Roosevelt je podpisal zakon, ki ga pooblašča

da v mirnem času vpokliče 400.000 mož nacionalne garde in vojaške rezerve na 12mesečno službovanje

na zapadni polobli. Roosevelt je prav tako podpisal zakon, ki dovoljuje ameriškim ladjam, da odplujejo v evropske luke po otroke in jih prepeljejo v Zedinjene države.

Ameriški tisk odkrito piše, da predstavlja sklenitev skupne obrambe Zedinjenih držav in Kanade

pripravljanje Amerike za vstop v vojno.

List »American News Journal«, ki izhaja v Washingtonu, in ima dobre zveze z vojaškimi dostojanstveniki piše: »Zedinjene države se hitro bližajo vstopu v vojno. Obrambna zveza s Kanado, zakup angleških posesti na zapadni polobli, preskrbovanje Anglije z vojnim materialom in pripravljanje za odstopitev ameriških rušilcev angleški vojni mornarici predstavljajo uvod v pomorsko in letalsko pomoč Angliji.

Zadne dni so bile

spet srdite letalske bitke nad Anglijo,

na drugi strani pa angleška letala napadajo Nemčijo. Nemška letala so pogosto nad Londonom, angleška pa nad Berlinom. Poleg materialne škode so na obeh straneh še človeške žrtve. Razen tega pa prihajajo angleška letala tudi nad Italijo. Vsekakor od teh letalskih naprav na vseh straneh trpi veliko škodo zlasti vojna industrija.

Iz Rima poročajo, da

so Italijani začeli prodirati iz Somalije v angleško kolonijo Kenijo.

Zasedli so že mesto Buno. V celem so Italijani prodrli v Kenijo že 90 km globoko.

Berlinski »Völkischer Beobachter« je javil, da bodo vse pokrajine bivše Poljske, ki jih je Nemčija v tej vojni zasedla, priključene generalni guberniji, toda ta

poljska gubernija bo postala pokrajina Nemčije

in bo torej vključena v sestav nemške države. Tudi generalni guverner Poljske Frank je dejal, da je Poljska prenehala obstajati in da poljska država ne bo več poklicana nazaj v življenje.

Lizbonski listi poročajo, da ima posebni Rooseveltov odposlanec pri Vatikanu Myron Taylor, ki je te dni odpotoval iz Rima nazaj v Washington, s seboj nov načrt za mirovno posredovanje.

Baje je to mirovni predlog, ki ga je postavil papež

ter ga zdaj pošilja predsedniku Rooseveltu. Podrobnosti o načrtu ni mogoče izvedeti. Menda pa gre samo za predlog za ustavitve sovražnosti med vojskujočimi se državami.

Gospodarstvo

Tedenski tržni pregled

GOVED: Za kg žive teže so trgovali: na mariborskem sejmu: debeli voli po 7 do 8, poldebeli po 5.50 do 6.80, plemenski po 6.25 do 8, bikci za klanje po 5.25 do 6.75, klavne krave debele po 6 do 7, plemenske krave 5.50 do 7, krave klobasarice po 4 do 5, molzne krave po 5.50 do 8, breje krave po 5.25 do 7, mlada živina po 6.50 do 7.75, teleta po 7 do 8.50 din; na sejmu v Kranju voli I. po 9.50, II. po 8.50, III. po 7, telice I. po 9.50, II. po 8.25, III. po 7, krave I. po 8.25, II. po 7.50, III. po 6, teleta I. po 9, II. po 8 din.

SVINJE. Za kg žive teže so se trgovali: okoli Konjic: špeharji po 12 do 13, pršutarji po 11, okoli Slovenjega Gradca: pršutarji po 10, v Kranju: špeharji po 12.50 do 13.50, pršutarji po 11 do 12.50 din. Prasci, 7 do 8 tednov stari, so bili v Kranju po 210 do 310 din.

KRMA. V Konjicah: seno 60 do 75, slama 40, v Slovenjem Gradcu: seno 85, slama 50, v Kranju: lucerna 150 do 170, seno 125 do 150, slama 75; v Ptujju: seno 75, slama 35 do 45 din za 100 kg.

VINO. V konjiškem okolišu se je dobilo pri vinogradnikih navadno mešano vino po 4 do 5, finejše sortirano po 6 din za liter.

KROMPIR. V Kranju 150 do 175, v Slovenjem Gradcu 150, v Ljubljani 200 in več, v Konjicah 200, v Ptujju 75 do 80 (tako je vsaj zapisano v službenem poročilu), din za 100 kilogramov.

VOLNA. V Konjicah: neoprana 30, oprana 50, v Kranju: neoprana 28 do 32, oprana 38 do 42, v Slovenjem Gradcu: neoprana 30, oprana 45.

SIROVE KOŽE. V Kranju: goveje 14 do 16, telečje 20, svinjske 8 do 10; v Konjicah: goveje 15, telečje 20, svinjske 6 do 7 din za kg.

ZABELA. V Slovenjem Gradcu: slanina 20, svinjska mast 24, v Konjicah slanina 18 do 20, v Kranju: sveža slanina 20 do 22, svinjska mast 24, v Trbovljah: sveža slanina 20 do 21, svinjska mast 22 do 25, v Ptujju: prekajena slanina 30, sveža slanina 16 do 18, svinjska mast po 24 din za kg.

JAJCA. Cene se gibljejo v Sloveniji povprečno med 80 parami in 1,20 din za kos. Kajce pa, da so cene spet čvrsteje.

Vrednost denarja

Na naših borzih smo dobili 3. t. m. v devizah (prve številke službeni tečaj, druge tečaj na svobodnem trgu):

1 angleški funt za 178.15 do 181.35, (za 220.32 do 233.52) din;

1 ameriški dolar za 44.25 do 44.84 (za 54.80 do 55.20) din;

1 švicarski frant za 10.10 do 10.20 (za 12.48 do 12.58) din.

Nemške klirinške marke so bile po 14.80 din. Vojna škoda se je trgovala v Beogradu po 446 din.

Sejmi

9. septembra: Turnišče, Lukovica, Loški potok, Velike Lašče, Buševca vas, Št. Vid pri Stični, Apače, Slivnica, Ptujjska gora.
10. septembra: Kamnik (le za živino), Javorje (občina Šmartno), Šmartno pri Litiji, Puconci.
11. septembra: Dovje.

12. septembra: Veliko Mraševo, Polšnik, Žussem (Loka pri Žusmu).

13. septembra: Dobova pri Brežicah, Boštanj

14. septembra: Petrovce, Gradac, Crensovci, Vitanje, Ščavnica (Sv. Ana na Krembergu), Žužembek, Golobnjek, Rogatec.

Drobne vesti

= Naša trgovina s tujino bo čisto preurejena. Izvozni in uvozni odbor pri Narodni banki bosta ukinjena za uredbo, ki bo v nekaj dneh objavljena. Nova uredba bo uvedla nov način gospodarskega življenja in se bo v glavnem držala načela dirigiranega (vodenege) gospodarstva. Celotno nadzorstvo nad zunanjo trgovino bo imele ravateljstvo za zunanjo trgovino. Poslej se posamezne tvrdke ne bodo mogle več pojavljati kot samostojni činilci, temveč bodo smele prositi za izvozna dovoljenja le po svojih prisilnih združenjih, nad katerimi bo imele nadzorstvo ravateljstvo za zunanjo trgovino. Nova uredba bo imela tudi določila za nadzorstvo nad cenami in zalogami uvoženega blaga. Zaslugek pri tem blagu bo nadzorovan in omejen. Prednost nove uredbe bo v tem, da ne bo šlo več za podeljevanje izvoznih dovoljenj raznim tvrdkam, pač pa se bo novi način oziral le na količino in potrebnost posameznih vrst blaga.

= Vzrok pomanjkanja pšenice moke. Lani v avgustu so prišle spričo ugodne letine na trg tako velikanske količine pšenice, da te pšenice Prizad ni mogel vse prevzeti. Nakupil je je preko 30.000 vagonov. Šele z nastankom vojne je ponudba popustila. Kmalu pa je začelo blaga primanjkovati in je cena naraščala. Takrat bi bil moral Prizad kupljeno pšenico ponuditi na trgu in s tem preprečiti dviganje cene. Prizad pa je pšenico izvažal v tujino. Tako smo samo lani v drugem polletju izvozili 18.091 vagonov pšenice, letos pa smo izvoz nadaljevali in smo v prvem polletju izvozili nadaljnjih 6479 vagonov, tako da smo v teku enega leta prodali v tujino nekaj manj kakor 25.000 vagonov pšenice. Ko so razmere na trgu v maju in juniju prisilile vlado, da je izdala ukrepe za prisilni odkup in za maksimiranje cene pšenice in turščici je bilo verjetno, da se bo v tem trenutku tudi ustavilo vsako nadaljnje prodajanje pšenice v tujino. Toda Prizad je pšenico naprej izvažal in še v juniju smo izvozili 1003 vagone pšenice. Celotno v juliju, ko pri docela nezadostni ponudbi sploh ni bilo več dobiti pšenice po maksimalnih cenah in

je bila stiska tik pred novo letino že na višku, smo izvozili še 426 vagonov pšenice. Če bi Prizad v pravem času ustavil izvoz, zlasti v trenutku, ko je bilo jasno, da bo letina slaba, ne bi bili mogli vojvodinski pridelovalci začeti z izsiljevanjem višjih cen in gotovo tudi ne bi prišlo do sedanjega nadzorovanja na trgu.

= Maksimiranje cen za moko v Vojvodini. V zvezi z uredbo o enotni moki in enotnem kruhu je ban dunavske banovine izdal odločbo o najvišjih cenah za moko v dunavski banovini. Za zdrob, belo moko, enotno krušno moko in otrobe so za področje dunavske banovine določene naslednje cene v mlinih: zdrob in bela moka »Og« 7.23, enotna krušna moka 3.58 in otrobi 1.80 din za kg (vse brez vreč in skupnega davka). Za trgovino na debelo je ban določil prav tako za področje svoje banovine naslednje cene, pri katerih pa je že vračunan skupni davek: zdrob in bela moka »Og« 7.63, krušna moka 3.83, otrobi 1.90 din. Za trgovino na drobno pa je predpisal te cene: zdrob in bela moka 7.75, krušna moka 4, otrobi 2 din za kg. Gornje cene bodo bolj ali manj odločilne tudi za določitev cen v dravski banovini, k čemur pa je pristeti prevozne stroške, večji znesek prometnega davka in občinsko trošarino. Ban dunavske banovine je obenem določil, da sme mlinar pri mletju pšenice na merico vzeti kot merico 13 kg od 100 kg pšenice. V tem je že vračunana izguba pri mletju, tako da mora mlin izročiti onemu, ki da mleti pšenico, 87 kg mlevskih izdelkov. Ceno kruhu bodo določila sreska načelstva za svoja področja, in sicer na podlagi določenih minimalnih cen.

Novice

* Predsednik vlade Dragiša Cvetković na velesjemu. Te dni je obiskal jesensko prirediteljev Ljubljanskega velesesja predsednik vlade g. Dragiša Cvetković. Zadržal se je na velesjemu poldruge uro. V spremstvu ravnateljja dr. Milana Dularja si je ogledal vse razstavne prostore in se je zelo pohvalno izrazil o ureditvi velesesja in o pestrosti razstavljenih predmetov. Ogledal si je tudi umetniško razstavo, kjer je kupil eno izmed slik akademskega slikarja Saše Santla.

* Zahvalni brzojavki predsednika in podpredsednika vlade knezu Pavlu. Predsednik vlade Dragiša Cvetković se je zahvalil Nj. Vis. knezu namestniku Pavlu za poslano čestitko o priliki obletnice narodnega sporazuma z brzojavko, v kateri naglašala zasluge kneza namestnika za doseg sporazuma med Srbi in Hrvati. Podobno zahvalno brzojavko je poslal knezu namestniku Pavlu podpredsednik vlade dr. Maček Vladko, ki izraža globoko hvaležnost kneza namestnika za trud pri dosegu sporazuma.

* Slovenija dobi štiri skladišča za živež. Da bi se zagotovile zaloge živil v vseh ubožnejših krajih, je ravateljstvo za prehrano začelo graditi potrebna skladišča za živila. Skupno bo zgrajeno v vsej državi 69 takšnih skladišč. V 37 krajih jih že grade. V banovini Hrvatski bo zgrajeno 20 skladišč, v zetski banovini 22, v vardarski 9, v drinski 8, v dravski pa 4. Skladišča gradi ravateljstvo za prehrano ob sodelovanju z delniško družbo »Silos«. Večina skladišč bo gotova že letošnjo jesen.

* Ban dr. Natlačan je bil na Dunaju. Te dni je odpotoval iz Ljubljane preko Maribora na Dunaj ban g. dr. Natlačan. Prisostvoval je slovesni otvoritvi dunajskega velesesja.

* Beograjski pripravljalni odbor Društva prijateljev Rusije. Po časopisnih poročilih je vložila večja skupina beograjskih izobraženec v ministrstvu za notranja dela pravila snujočega se Združenja prijateljev Sovjetske zveze. Med številnimi dopisniki je tudi profesor dr. Djordje Tasić, ki je sodeloval kot strokovnjak pri sporazumu med Srbi in Hrvati. Slična pravila za ustanovitev Društva prijateljev Sovjetske zveze so bila vložena tudi v Zagrebu in Ljubljani. Banska oblast v Zagrebu je zavrnila potrditev pravil in je bil o tem že obveščen predsednik pripravljalnega odbora kipar Avguštinčič. V Ljubljani so bila vložena pravila od dveh pripravljalnih odborov. Eden je bil že obveščen, da so njegova pravila zavrjena, pravila drugega odbora pa so še v preučevanju.

* Smrt oficirja, ki je l. 1918. prvi vkorakal v Beograd. Te dni je v Beogradu umrl upokojeni konjeniški kapetan g. Ivan Živaljević, ki je ob priliki osvobojenja Srbije prvi s svojimi četami vkorakal v Beograd. Celih 20 let je pokojnik, odlikovan z največjimi odlikovanji, nosil v svojem telesu sovražno kroglo. Celih 20 let je ta krogla počasi zastrupljala njegovo telo. Pri operaciji, kateri se je

F. Gobey:

8

Umor na plesu

»Glasba je že sama po sebi nekaj božanskega, toda vi ste jo s svojim petjem napravili še bolj božansko,« je rekla vdova in stisnila pevki obe roki. »In gospod Darcy vas je imenitno spremljal.«

V tem je stopil sluga v salon in šepnil gospej nekaj besed. Cambryjeva je z Berto odšla iz salona. Gastona je to presenetilo. Stopil je k stricu, ki mu je rekel:

»Dragi moj, ne vem, zakaj je tako hitro odšla. Toda že gospa Cambryjeva mi je prejle povedala, da misli iti nocej prej domov. Mislim pa, da misliš iti tudi ti še nocej na ples v opero.«

»Nisem se še odločil, dragi stric. No, gospa Cambryjeva se že vrača.«

Mlada vdova je povedala Gastonu:

»Moja uboga Berta je morala iti. Sestra je zelo slaba. Toliko, da ni izgubila zavesti, ko je to slišala. Odpeljala se je z vozom, spremlja pa jo sestrina sobarica. Pogumno dekle je ta Berta!«

»Tudi vi ste, gospa. Čeprav vas muči glavobol, vendar nas ne pustite same. Midva z Gastonom ne bova več zlorabljala vašega junaštva in se bova poslovila. Z Gastonom se moram še o nečem pomeniti.«

Gospa se je prisrčno poslovila od obeh in potem sta šla.

Ko sta sedla v voz, je dejal stric svojemu nečaku:

»Fant, saj si se do ušes zagledal v tisto lepo dekle. Ali bi se z njo oženil?«

»Stric, sami ste mi rekli, da mora biti de-

kle samo iz poštene družine.«

»In tega ne bom preklical. Ugotoviti je treba samo, ali je to res. Kdo so Lesterelovi?«

»Njena sestra je žena kapitana trgovske mornarice. Njen oče je bil častnik.«

»Tudi oče Orcivalke je bil častnik. Veš, jaz drugače ne cenim preveč raznih čednostnih samic.«

»Ana ni kriva, če je sirota.«

»Res je. Toda zakaj ne stanuje pri sestri?« Gaston ni odgovoril.

»Če molčiš,« je dejal stric, »pomeni to, da ne moreš o njej nič dobrega povedati. Toda pustiva to za jutri. Pridi opoldne k meni, da se bova resno pomenila o tebi, morda pa tudi o meni. Ali me misliš že zapustiti?«

»Da.«

»Torej misliš iti še na ples v opero. Hvala bogu, ni še vse izgubljeno!«

V.

Gaston Darcy je šel v opero samo zaradi tega, da bi tam dobil prijatelja Nointela. Upal je, da ga bo odkril v loži, ki jo je za ta večer najel njegov kljub. V loži pa je sedel samo Lolif, ki mu je rekel:

»Ne verjamem, da bi še dobili Nointela. Čudak je, ki se za nikogar ne meni. Počakajte ga tu in ne boste se dolgočasili. Skupaj bova preresetala neko skrivnost, ki sem jo nocej odkril v operi.«

»Skrivnost? Naj bo! Časa imam več kakor dovolj.«

»Poglejte v ložo, ki je najini nasproti!«

»Vidim. V njej sedi neka ženska sama.«

»Ženska v črno-belem dominu.«

»Da, ena stran je bela, druga pa črna. Tudi krinka je takšna, da se na vsake polovici druge barve. Tudi rokavice. Ena je bela, ena črna. Ko pride ta maska v vežo, bova že odkrila, kdo se v njej skriva.«

»Verjetno je, da je gospa iz boljše družbe.«

»Po čem sodite to?«

»Sama je. Nekoga čaka.«

»Meni pa se zdi, da bi se lepo skrila v kot, če bi bila res iz boljše družbe. In takšne kričke obleke si tudi ne bi izbrala.«

»Pa bo res menda nekaj bolj skrivnostnega.«

»Glejte, Lolif, Simancas in doktor Galmier so v loži zraven neznanke. K njim pojdite, pa boste kaj več zvedeli!«

»Ne pojdem. Ti ljudje se mi zde sumljivi.«

»Ali ste odkrili kakšen njihov zločin?«

»Ne, toda sodim, da so vsakega zločina zmožni. Glejte, nekdo je prišel k dominu na obisk!«

»Čisto črn domino!«

»Črno-beli domino je zdaj vstal in se umaknil z obiskovalcem v kot svoje lože.«

»Simancas gleda v sosedno ložo, a brez uspeha.«

»Kakšnemu sloju pa pripada črni domino, ki je prišel zdaj na obisk?«

»Zdi se mi, da je navadna meščanka ali pa morda ženska z dežele. Domino ni prav nič eleganten, čisto preprost...«

»Glejte! Črno-beli domino se vrača na svoj prostor, a sam. Najbrž je bila črna njena sobarica, ki ji je kaj prinesla. Gospa je verjetno kaj pozabila doma... najbrž pahljajo... Prej je ni imela, zdaj pa jo ima na kolenih.«

moral podvreči lansko leto, so mu odrezali desno nogo in tedaj je Zivaljevič z grenkim nasmehom izjavil, da je po 20 letih še moral nekaj darovati za domovino. Ko si je opomogel od operacije, je spet naprej opravljal svoje delo kot glavni tajnik Združenja nosilcev edifikovanja Belega orla z meči. Pred dnevi pa ga je bolezen znova položila v posteljo. Zdaj je umrl. Bodi mu časten spomin!

* Zagrebška oddajna radijska postaja bo znatno močnejša. Povečala bo namreč svojo oddajno moč na 120 kilovatov in bo tako najmočnejša radijska postaja v južnovzhodni Evropi. Potrebne naprave so že naročili. Zdaj je zagrebška radijska postaja tako slabotna, da jo v Ljubljani le redko in prav slabo čujemo.

* Visoka bogoslovna šola v Mariboru. »Službene novine« z dne 31. avgusta objavljajo uredbo ministra za prosveto o visoki bogoslovni šoli v Mariboru, s katero se pretvarja dosedanja bogoslovje v državni zavod za visoko bogoslovno izobrazbo dijakov za katoliške duhovnike.

* Izravnani spor v srbski pravoslavni cerkvi. Nedavno sta posebila patriarha srbske pravoslavne cerkve Gavrila episkopa dr. Nikolaj Veimirovica in dr. Irinej Gjorgjeviča, da poravnata spor, ki je vladal med njima in patriarhom. Po sestanku sta episkopa izjavila, da bo odslej v pravoslavni cerkvi vladala sioga. Srbsko ljudstvo je pomiritev splošno pozdravilo.

* 85-letnico je v Braslovčah kar na tihem obhajal g. Ivan Krašovic, eden izmed najstarejših, če ne sploh najstarejši braslovski tržan. V mladih letih se je izučil v kovaštvu in se nato po takratni navadi še izpopolnil na večletnem potovanju po tujini. Ko je potem po povratku v Braslovče začel obrt samostojno, je kmalu zaslovel daleč na okoli kot mojster svoje stroke in obenem kot pameten in pošten mož. Po smrti svoje soproge Neže je pred kakimi petimi leti opustil svojo obrt in se s svojo hčerko Minko posvetil posestvu. G. Krašovicu, ki je kljub letom prav čvrst, želimo še vrsto zadovoljnih let!

* Ljubljansko postajo popravljajo. Vprašanje ljubljanske postaje, ki je bila pred dvema letoma predmet najživahnejšega razpravljanja, se je zdaj premaknilo z mrtve točke. Pravkar so pričeli preurejevati železniško postajo. Odločujoči činitelji so naposled vendarle spoznali, da je potrebno nekaj ukreniti. Začasna preureditev obsega v glavnem razširjenje tirnega omrežja proti severu. S tem se pridobi prostor pred nastajajočo postajo.

»Dobro znate opazovati. Se spoznali jo poste!«

»Glej spet nov domino na obisku!«

»Isti je kakor prej. Spet sta izginili v ozadju.«

»Meni se zdi, da ni ista ženska, kakor je bila prej.«

»Če bi bil jaz namesto vas, bi se postavil pred vrata lože!«

»Tako bom tudi storil, toda pozneje. Zdaj hočem opazovati Simancasa in doktorja Galmierja.«

»Dobro zabato vam želim. Jaz pojdem pogledat, kje bi mogel biti Nointel. Odkrijte skrivnost, preden se vrnem!«

Darcy je dolgo iskal po dvoranah in po veži. Potem je pa le odkril Nointela.

»Naposled!« je vzkliknil in ga prijel pod roko. »Kam si se pa skrivil, da te nisem mogel najti?«

»Najprej mi povej, kaj je novega. Četrtri dan je že, kar te nisem videl. Upam, da med tem nisi napravil nobene neumnosti.«

»Le pomiri se! Na Julijo mislim toliko kakor na lanski sneg.«

»Ona je tu! Prišla je po polnoči. Opazil sem njeni obraz, ko je snela krinko, da se pogleda v zrcalo.«

»Ni dolgo žalovala za Goliminom!«

»Šla je v ložo, ki je naši nasproti. Črn in bel domino ima!«

»Naš Lolif pa si razbija glavo, kdo naj bo ta ženska. Jaz pojdem domov, da me spet ne ujame. Jutri pridem k tebi po nasvet.«

»Zaradi bodoče ženitve?«

»Uganil si!«

»Rad ti bom ustregel, kolikor ti bom le mogel.«

za ureditev medtirnih peronov. Preurediti bo seveda treba vse tirne, naprave s številnimi kretnicami na postaji sami. Zdaj so na postaji kar tri kurinice. Tako zvana severna bo še nadalje služila svojemu namenu, tako zvana južno kurinico nameravajo podreti, a novo še ne uporabljajo. Odstranili so lesene barake postajnega skladišča na vzhodni strani novega, pokritega perona, med drugimi dve večji in dve manjši lopi. Med preureditvena dela spada tudi razširitev pokritega perona, da se potnikom olajša dohod do viakov. Za medtirne perone bodo v smeri proti Vilharjevi cesti odstranili vsak tretji tir in s tem pridobili za tri perone prostora po podzemskem predoru pod tiri.

* Slovenec ujel težkega soma v Donavi. Profesor Radovan Prosenec je pri Sremskih Karlovcih lovil na čolnu ribe in ujel težko ribo, ki jo je mogel le s pomočjo nekkih spavarjev privleči na plitvo, kjer so jo ubili s sekuro. Bil je sora, ki je tehtal 68 kilogramov. Ko so ga odprli, so v drobovju našli zlat grški denar.

* V Zagrebu bo ustanovljen delavski odir. V okviru Hrvatske delavske zveze je bila pred kratkim sklenjena ustanovitev delavskega gledališča. Prvi korak k temu je tedaj, v katerem se bodo poučevali naslednji predmeti: hrvatski jezik, drama, zgodovina drame, zgodovina hrvatske književnosti in maskarjanje. V tečaj se lahko vpiše vsak delavec in delavka, ki misli, da sta sposobna za igralka.

* Stari kovanci po 10 dinarjev niso več plačilno sredstvo. Po odlok ulnančnega ministra so prenehali biti stari kovanci po 10 din zakonito plačilno sredstvo v soboto 31. avgusta. Zdaj jih je mogoče zamenjati samo pri Narodni banki in državnih finančnih ustanovah. Obenem se približuje skrajni rok za zamenjavo starih kovancev po 20 din in po en dinar. Srebrni kovanci po 20 din izgube veljavo 31. oktobra, kovanci po en dinar pa 20. oktobra.

* Razstavo hrvatskega tiskarstva so priredili hrvatski črkostavci za sedemdesetletnico obstoja stanovskega združenja hrvatskega tiskarskega delavstva. Razstava je bila v nedeljo odprta ob navzočnosti številnih zastopnikov oblastev in delavskih združenj. Razstava je neke vrste pregled vsega hrvatskega tiskarstva od prvih začetkov do danes.

* Omejitve obratovanja v tkaninskih tvornici. Tkaninska tvornica Brumen & Thaler v Vinicarijih je do polovice omejila svoj obrat. Vzrok je v pomanjkanju sirovin. V tvornici

Gaston je takoj odšel. Tudi Nointel ne bi bil ostal, če ne bi bil v neki maski spoznal markize Barancos po njenem srebrenem glasu in njenih črnih lasih. Neverjetno se mu je zdelo, da je ta lepota na plesu v operi brez kakšnega oboževalca. Hotel jo je nekoliko nadzorovati in odkriti, kaj dela tu. Sicer ni hodil k njej na obiske in zabave, toda zanimal se je zanjo od daleč, kakor za kakšno zamotano vprašanje.

Markizo je poznal ves Pariz, in kjerkoli se je pokazala, povsod je blestela s svojo lepoto, bogastvom in visokim rodom. Bila je hči španskega grofa in vdova upravitelja španskega otoka Kube. Že tretje leto je živel v Parizu in v njeni palači je vladal kvartjevski sijaj. Razen tega si je kupila še veliko posestve in graščino v Normandiji.

Nič čudnega ni, da je bil Nointel zelo presenečen, ko je videl, da je ta povsod oboževana in zasledovana plemkinja sama v operi. Hodil je po hodnikih in po veži, toda sledu za njo ni odkril. Naposled je srečal Lolifa, ki mu je na kratko opisal črno-belega domina in loži številka 27, kjer se gostje kar vrste. Potem mu je Lolif tudi povedal, da sta vzela sosedno ložo Simancas in doktor Galmier, ki na sta najbrž že odšla, ker ju je videl, kako sta oblačila malo prej vsak svoj plašč.

Zdaj pa pojdem jaz v njuno ložo,« je povedal Lolif, »in od ondod bom opazoval skrivnostno sosedo.«

»Rojeni ste za detektiva,« se je posmehal Nointel. »Dosti sreče vam želim pri iskanju skrivnosti!«

Ko je prišel do lože številka 29, ki je bila

je bilo zaposleno preko 50 delavcev, ki so delali doslej skozi šest delovnih dni. Odslej bodo delali le po štiri dni v tednu. Z omejitvijo obrata upajo doseči toliko, da ne bo treba obratovanje čisto ukiniti.

* Jubilejni zbornik »Ob dvajsetletnici Jugoslavije«, ki ga je izdala revija »Misel in delo« leta 1938., obsega obširno gradivo na 370 straneh. Važni javni, kulturni delavci so prispevali tehtne zgodovinske razprave pod poglavjem »Iz bojov za našo samostojnost« in kritični pregled našega državnega življenja v razpravah pod poglavjem »Dvajset let v svobodi«. Od velike nakiade je ostalo še nekaj izvodov, katere zdaj nudimo v nakup po izjemni ceni: broširan izvod po 20 din, vezan izvod po 40 din. Naročila sprejema uprava revije »Misel in delo« v Ljubljani, Gospodarska cesta 4-I, in vse večje knjigarne.

* Nemški zbiralni dan v Jugoslaviji. Vodstvo nemške narodne manjšine v Jugoslaviji je odredilo za 1. t. m. v vseh krajih dunavske banovine, kjer prebivajo Nemci, zbiranje prispevkov za nemški šolski sklad. Zbiranje so vodila društva nemške narodne manjšine. Obenem poročajo listi naše nemške manjšine, da je bilo doslej zbrano za nemški šolski sklad 1.481.500 din.

* Smrtna nesreča dečka. Ko se je peljal hlapec veleposestnice ge. Terezije Šribarjeve v Drešnji vasi pri Celju nedavno s težkim vozom od doma na državno cesto, so se obesili zadaj na voz trije dečki, med njimi tudi 12letni Pavel Gluhak iz Vrhov pri Desincu, ki je bil zaposljen pri ge. Šribarjevi kot obiralec hmelja. Kmalu je privozil iz Celja tovorni avto trgovke ge. Kedlove iz Gaberja pri Celju. Ko je deček opazil sij žarometov na bližajočem se avtomobilu, se je zbal, da bi ga kda ne opazil, ker so ga bili že prej opozorili, da se ne sme obešati na vozove. Zato je skočil z voza na levo stran ceste. V tem trenutku je privozil mimo tovorni avto, zadel z vso silo dečka v desno senco in ga na mestu usmrtil.

* Vlak je povozil družinskega očeta. Službujoči železniški obhodnik je našel na progri med Savo in Mošenikom mrtvega neznanca, ki je ležal na tračnicah 45letnega Avgušтина Gašparja, ki je bil že dolgo vrsto let žagar na Rotarjevi žagi v Mošeniku. Uvedena je uradna preiskava je dognala, da je prišel Gašpar po nesreči pod vlak. Zapustil je ženo in pet majhnih otrok. Blag mu spomin!

* Smrtna nesreča. V nedeljo zvečer sta se peljala 21letni posestnikov sin Franc Gajšek iz Št. Pavla pri Pradoldu in njegova zaročen-

poleg lože črno-belega domina, je dejal Lolif vratarici:

»Prosim, odprite mi to ložo. Vzeli smo jo v troje, moja dva prijatelja pa sta že šla. Slišal sem ju na stopnicah. Bila sta general Simancas in doktor Galmier.«

»Dobro poznam oba. Če ste vi tretji, le vstopite!« je rekla vratarica.

Lolif je šel v ložo in je takoj čutil, da v sosedni loži ni žive duše. Ker je vedel, da belo-črna ptica še ni odletela, je skrivaj pogledal nazaj rob v sosedno ložo in opazil v mraku obrise neznanke.

To mu je bilo zaenkrat dovolj in ostal je kakor prikovani na svojem prostoru, kakor bi bil omazoval ples in druge lože, ki so se počasi izpraznjevale, ker je tretja ura že odbila.

Ker je minilo medtem že precej časa in se beli obrisi niso zganili, je pomislil:

»To je pa res skrivnostno! Skoraj bi stavil, da je skrivnostni domino zaspal... Toda to ni mogoče... Ali ne bi kako namignil, da sem še jaz tu? Poskusimo!«

Nagnil se je proti sosedni loži in zakašljal.

»Ne zgane se.« je šepnil Lolif. To je pa res čudno! Morda pa je šla in je pustila tu samo svojo obleko? Ali naj se oglašim v sosedni loži? Zakaj na ne? Se bom že opravičil, če bo treba! Poskusimo! Gospa! Nič ne odgovorili! Morda je p agluha? Gospa!«

Tedaj je bilo v dvorani konec četvorke.

»Spet nič! Zdaj me pa njen molk že nekoliko vznemirja,« je rekel Lolif. »Morda jo je pa zadela kap? Če bi skočil v njeno ložo? V skrajnem primeru bom moral plačati kazni.«

ka Angela Brunškova iz Št. Pavla s svojima kolesoma po državni cesti proti St. Rupertu pri Gomilskem. Vozila sta se brez luči, kar je postalo usodno. Na državni cesti je privozil nasproti neki ljubljanski stavbenik s svojim osebnim avtomobilom. Pri srečanju je Gajšek trčil s kolesom v avto, pri čemer ga je Blatnik odbil. Avto je oplazil tudi Brunškovo, ki pa je dobila k sreči samo lažje poškodbe. Gajšek je dobil hude notranje poškodbe in je obležal nezavesten na cesti. Lastnik avtomobila ga je takoj naložil na svoj avto in ga odpeljal v celjsko bolnišnico. Gajšek pa je že med prevozom izdihnil.

*** Tretja smrtna žrtev v eni družini.** V slovenjgraški bolnišnici je umrl Jernej Stropnik, 38letni rudar iz Prelog pri Velenju, ki se je ponesrečil v velenjskem rudniku. Udri se je bil nanj premog. Pogreb ponesrečenega Jerneja Stropnika je bil v petek popoldne v Skalab ob veliki udeležbi rudarjev in ostalega občinstva. Jernej je že tretji smrtni ponesrečenec v Stropnikovi družini. Pred leti je električni tok ubil brata Franca, lani pa se je smrtno ponesrečil v rudniku mlajši brat Jakob. Bodi rajnkemu blag spomin!

*** Žrtev nesreče.** Na rajhenburškem pokopališču so pokopali mlado žrtev rudniške nesreče. Pri rovu v Zaklju, kjer se bolj in bolj razvija obrat senovskega rudnika, so imeli pri dvigalni napravi službo trije mladi rudarji. Naenkrat pa je pri dvigalu nastala napaka in je nesreča zadela vse tri rudarje. Dva sta bila ranjena, tretji, ki mu je bilo šele 19 let, pa je izdihnil. Uvedena je bila preiskava, da se dožene pravi vzrok nesreče.

*** Nevaren požar sredi Kroke.** V nedeljo rano zjutraj je začelo goreti skladišče oglja, drv in sena. Gasilci so imeli mnogo dela, da visoko se dvigajoči plamen ni objel tudi sosednjih starih hiš. K sreči ni bilo vetra. V nevarnosti je bil znaten del Kroke. Ko je bil ogenj omejen, so imeli gasilci še več ur dela, preden jim je uspelo pogasiti tleče oglje. Kako je ogenj nastal, ne vedo.

*** Žrtev nepredvidne vožnje.** Pred dnevi zgora zjutraj se je napotil 32letni posestnik Mehle Franc iz Ponove vasi s kolesom po gospodarskih opravkih na Velike Bloke. Ker ni imel luči, ga je doletela nesreča. Na ostrem malovaškem klancu se je ob gosti megli zaletel v nekega neznanega kolesarja, ki tudi ni imel luči, s tako silo, da si je pri padcu prebil lobanjo in za nekaj časa omedlel. Ko se je Mehle zavedel, je še stal neznan kolesar na tleh in ga vprašal, kod se gre v

Ponovo vas, nato pa je izginil v megleno jutro. Ranjeni kolesar ni nadaljeval svoje poti, temveč se je vrnil domov. Ker je bil žilav mož, se ni zmenil zato, ker ga je na glavi malo peklo. Čez več dni pa je potožil, da mu je slabo in da ga močno boli glava. Poklicali so reševalno postajo iz Ljubljane, ki ga je prepeljala v ljubljansko bolnišnico, kjer pa je kmalu umrl. Zapušča ženo in šest nepreskrbljenih otrok! Blag mu bodi spomin!

*** Če gre lepo dekletu po svetu.** Nekje v koroškem srezu živi oče petih otrok z bolešno ženo. Ker kmetija ne zadošča za preživljanje šestčlanske rodbe, je oče primoran hoditi v bližnjo tovarno na delo. Pa še ni zadosti. Zaradi tega je najstarejša hči začela premišljati o službi in o pomoči, ki jo bosta počasi potrebna oče in mati. Tudi oče je imel iste misli in kmalu ji je poiskal službo v daljnem mestu. Dekle je nekaj časa že služilo. Bilo je zadovoljno. Ubožni oče je bil vesel svoje hčerke. Nedavno pa je prispelo od gospodarja domov pismo, da je hči v bolnišnici. Takoj drugo jutro je šel, da vidi, kaj ji je, pa ga zdravniki niso več pustili k njej. Ves potrt se je vrnil domov. Drugi dan pa je prispelo pismo, da je hči umrla. Kakor je bil potem oče obveščen, ni umrla za posledicami naravne smrti, temveč zaradi zastrupljenja. Zadevo preiskuje državno tožilstvo v Mariboru, ki bo ugotovilo, kdo je kriv njene smrti.

*** Hitro pojasnjen roparski napad.** V gostilni »Pri starem mlinu« v Koleziji v Ljubljani je pred dnevi sedel starejši gospod z neko damo. Od nasprotne mize pa sta prežala na nju dva mladeniča. Ko se ga je gospod že precej nabral, ga je dama zapustila. Tedaj se je eden izmed mladeničev umaknil iz gostilne, pa se je kmalu vrnil, pomežiknil svojemu tovarišu in dejal gospodu, da ga dama čaka v osedni ulici. Vinjeni gospod je temu verjel in bil takoj pripravljen oditi z mladeničema, samo da se ponovno sestane z damo. Mlada pokvarjenca sta ga vodila s seboj preko mostiča na Mirje. Ko pa so prišli do precej samotnega kraja v Marmontovih ulici, ga je eden podrl, drugi pa mu je bliskovito segel v žep in mu ukradel listnico s 1800 dinarji. Napadenec se je seveda skušal braniti, a je bil preveč vinjen, tako da sta zlikovca hitro opravila svoj posel in izginila v temo. Roparska napadalca sta bila komaj 19letni krznarski vajenec Ivan in 21letni zidarski pomočnik Jože. Policija je oba dolgo iskala naposled pa je izsledila Ivana

in ga aretirala. Z njim je bil aretirani tudi 22letni brezposelni slaščičarski pomočnik Svoimir, medtem ko drugega napadalca še ni mogla prijeti, ker služi vojake. Aretirani Svoimir je priznal, da sta z Ivanom nedavno vlomila v podstrežje Lozičeve gostilne v Koleziji, kjer sta ukradla več reči in prodala. Med zasliševanjem je Ivan brez oklevanja priznal tudi roparski napad na gori omenjenega starejšega gospoda. Policija je nevarna mlada zlikovca, ki imata na vesti najbrž še več drugih grehov, izročila sodišču. Ivanovega pajdaša Jožeta pa tudi čaka zaslužena kazen.

*** Neznanki je naročil, naj pove njegovi ženi, da ga bo našla mrtvega.** V Hočnem Pohorju je živel 44letni mali posestnik Visočnik. Mož je bil poročen in je imel pet otrok. Bil pa je bolj slabih živcev, močno vdan pijači in silno ljubosumen. Po majhnem prepiru z ženo je šel te dni od doma, ne da bi povedal, kam. Mož se je bil napotil do bližnjega ribnika, kjer je na polju delala posestnica Antonija Cvirnova. Mož jo je poprosil, naj njegovi ženi sporoči, da ga ne bo več videla in da ga naj mrtvega poišče v ribniku. Ker ga Cvirnova ni poznala, ga je povprašala po njegovem imenu. Ko ji je mož povedal, kdo je, je vsa prestrašena zbežala domov in domačim povedala o svojem nenavadnem doživljanju. V spremstvu z neko ženo se je takoj spet vrnila k ribniku, vendar Visočnika ni bilo več videti. Pač pa sta našli na nekem drevesu njegovo jopico. Proti večeru so iz ribnika izpustili vodo in na dnu ribnika so našli Visočnikovo truplo.

*** Velik vlom na Bledu.** V noči na 30. avgusta je bil izvršen na Bledu vlom v Božičevo trgovino z zlatnino, srebrnino in urami. Vlomilec je odnesel razno zlatnino, prstane, zapestnice in ure. Blejsko orožništvo in policija sta uvedla strogo preiskavo. Tvrška Božič, katere osredna trgovina je v Ljubljani, razpisuje nagrado 10.000 din tistemu, ki prvi izsledil in prijavi vlomilca.

*** Po treh mesecih izsleden tat.** Orožniki v Loki pri Zusmu so prijeli nekega Franca Čandra, katerega so slovenjebistriški orožniki osumili, da je 21. maja iz stanovanja posestnika Florjana Ačka v Frajhačju v občini Šmartno na Pohorju ukradel hranilno knjižico, v kateri je imel posestnik shranjenih tudi 8000 din v gotovini. Tatvine so takoj osumili njega, vendar ga niso mogli najti, ker se je spretno skrival. Šele zdaj po treh mesecih se je orožnikom v Loki posrečilo, da so ga pri-

In Lof je res napravil, kar je sklenil iz parterja se je slišal grohot ljudi, ki so opazovali Lofovo telovadbo, toda on se za to ni zmenil.

Ko je odgrnil zastor, ki je ločil ložo od majhnega salona za njo, je opazil neznanko, kako je ležala na divanu Roke so ji visele proti tlom, a glava se ji je bila naslonila na ramo.

»Res je! Zavest je izgubila! Slabo ji je postal« si je rekel in jo prijel za roke.

Toda roke so bile ledene in na njih je občutil kapljice še mlačne tekočine.

Hkrati je zagledal tudi veliko črno liso na beli strani domina.

»Moj bog! To je kri!« je vzkliknil.

Skočil in k vratom in začel kričati na pomoč. Stražen vrizar se je razkril pred njim. Žena v črno-belem domu, ki je ležala pred njim je bila mrtva zaklana! Bodalo je še imela v rami na vratu!

»Na pomoč!« je zakričala vratarica lože, ko je odklenila vrata. Potem je vdrta v ložo kopica ljudi. Prijeli so ga ker so bili prepričani, da je on morilec. Ni se branil. Pustil je, da so ga nadlegovali ker je bil prepričan, da se bo pred policijo z lahkoto opral.

»Naposled!« je pomislil Lof. Zdaj se mi je ponudila priložnost, da me bodo pred poroto zaslišali kot pričjo v zelo zapleteni zadevi. Moje prepričanje bo zelo ganljivo!

VI.

Gaston je že trdno spal, ko so odnesli policisti truplo Julije Orcivalove. Drugo jutro je vstal bolj zgodaj kakor navadno. Čakal ga je stric, pa ni maral zamuditi sestanka. Pogledal je »Figaro«, toda ta list še ni mo-

gel prinesiti poročila o umoru v operi, ker je bil dotiskan že ob tleh zjutraj, torej prav ob času, ko je bila nesrečna Julija umorjena.

Ko je stopil v stričevo stanovanje, ga je presenetilo slugovo obvestilo, da je stric Roger v svoji pisarni in da ga tam pričakuje.

Gaston je najel prvi voz, ki je prijel mimo hiše, in se odpeljal v sodno palačo.

»Dober dan, stric!« je dejal Gaston. »Prišel sem k vam na dom ob uri, ko sva se dogovorila. Mislim sem, da ob nedeljah ne delate. Ali so vam nepričakovano naprtili kakšno zapleteno preiskavo?«

»Meni zmerom obesijo kakšno prav nerodno zadevo.«

»Opelnoči, ko sva se razšla, niste o tem še ničesar vedeli?«

Gospod Darcy je vstal in pogledal svoje-ga nečaka.

Gaston se je posmejal in dejal stricu:

»Tako me g'edate, stric, kakor kakšnega obtoženca!«

Toda stričev obraz se ob tej šali ni razvedril.

»Ali nisi slišal, kaj se je nocoj zgodilo?«

»Nič, dragi stric. Šel sem s plesa malo pred drugo uro, danes pa nisem še z nikomer govoril.«

»Še boljše. Rad bi te nekaj vprašal.«

»Marda o gospodični Lesterelovi ali o gospej Cambryjevi?«

»Za gospodično Orvicalovo gre?«

»Za Julijo? Ali mi torej ne verjamete, da sem prekinil vse stike z njo?«

»Verjamem. Samo povej mi, kdaj si jo zadnjič videl.«

»To je bilo, čakajte... v ponedeljek!«

»Koliko je bila ura?«

Gaston je zardel.

»Pazi, odgovor mora biti točen!«

»Dobro, k Juliji sem prišel ob devetih, odšel pa sem od nje ob pol dvanajstih.«

»Torej si bil pri njej, ko je prišel nesrečni Golimin?«

»Da. Sprejela ga je v sosedni sobi. Zelo sta se prepirala. Naposled ga je pognala in se vrnila v oblačilnico, kjer sem jo jaz čakal.«

»Kakšno vlogo si imel pri tem?«

»Vlogo, ki mi jo je vsilil slučaj.«

»Ali nisi videl Golimina, ko si odhajal od Julije?«

»Ne, ker se je obesil v dvorani, skozi katero mi ni bilo treba iti, ko sem odhajal.«

»Zakaj te ona pri zasliševanju ni omenila?«

»Ker je najbrž upala, da se bom zaradi tega vrnil k njej.«

»Tako misliš pač, toda...«

»Imam njeno pismo, ki vam bo vse do podrobnosti razložilo.«

»Ali si ga spravil?«

»Da, doma ga imam.«

»To je sreča. Dal mi ga boš.«

»Toda, stric, ali je v zadevi kaj novega?«

»Čakaj še malo! Ali si gospodični Juliji kaj odgovoril?«

»Ne, kdor hoče napraviti konec, ne odgovarja.«

»In je nisi več videl?«

»Ne.«

»Snoči na plesu v operi je nisi opazil?«

(Dalje.)

jeli in izročili slovenjebistriškemu orožnikom. Cander je pri zaslišanju spočetka tatvino tajil, pozneje pa se je le vdal in jo priznal.

* **Dijaki vlomilci.** Petrovgradska policija je aretirala skupino srednošolcev, ki je vršila vlome in kradla po Petrovgradu. Neki dijak srednje tehnične šole je v družbi z učencem trgovske akademije vlomil v neko trafiko in odnesel raznega blaga v vrednosti 2 tisoč dinarjev in 150 din v gotovini. Trije drugi srednošolci pa so vlomili v neko drugo trafiko in ukradli blaga za 3000 dinarjev.

* **Umor starega preužitarja.** V Črešnjici pri St. Petru na Dolenjskem je bil te dni ustreljen na domači njivi okrog 60 let stari Teropsič Anton. Orožniki so prijeli tri osumljence.

* **Iz neprevidnosti ustrelil dekle.** 19-letni Ludvik Gajšt, posestnikov sin iz Podlož, je iz neprevidnosti iz lovsko puško ustrelil posestnikovo hčer Pavlino Krapšeto, ki je nato umrla. Pred sodniki obtoženec dejanja ni zanikal, rekel pa je, da je nesreča nastala zato, ker je bil prepričan, da je bila puška prazna in pa zato, ker se mu je po nesreči sprožila. Gajšta je sodnik obsodil na en mesec zapora pogojno za dve leti.

* **Na sleparski način so prodali za 900.000 lir lesa.** Mali kazenski senat v Ljubljani je obravnaval kazensko zadevo, katere glavno torišče je bila Postojna in v katero so bili zapleteni trije možaki, ki so skušali na prav premeten način prisilepariti 900.000 lir. To sleparstvo je zasnoval Iv. Stegl iz Prestranka pri Postojni. Ta je najprej pridobil za svoj načrt oženjenega mesarja Andreja Andoljška iz Planine pri Rakeku. Sestavil je kupno pogodbo v italijanskem jeziku, s katero se zavezuje posestnik Fran Rovani iz Planine prodati neki lesni tvrdki v Padovi za 900.000 lir raznega lesa iz svojega gozda. Posestnik Rovani je namreč lastnik gozda, ki pa je že na italijanskem ozemlju. Za sleparsko kupčijo sta oba pridobila še oženjenega delavca Andreja Belčiča iz Planine. Ta je po zunanosti podoben pravemu lastniku gozda Franu Rovani. V Postojni so podpisali pogodbo. Za Rovana je podpisal Belčič, ki se je tudi za takega izdajal. Po podpisu pogodbe je prejel na račun kavcije 30.000 lir. Lastnik o tej kupčiji sprva ni ničesar vedel. Pozneje so sleparstvo odkrili in kupčijo preprečili. Rovana je lesna tvrdka celo tožila pri sodišču v Trstu in ta obravnava je dognala, da je bila pogodba ponarejena. Andoljšek in Belčič sta bila nato ovadena državnemu tožil-

stvu v Ljubljani. Pred sodniki se je Andoljšek na vse načine skušal izmotati. Belčič, ki k razpravi sploh ni prišel, se je v preiskavi zagovarjal, da sploh ni vedel, kaj je podpisal, ker sam ne razume italijansko. Obsojena sta bila Andrej Andoljšek na osem mesecev strogega zapora, na 600 din denarne kazni, odnosno na nadaljnjih deset dni zapora in izgubo častnih državljskih pravic za eno leto, Andrej Belčič pa na osem mesecev in dvajset dni strogega zapora, v plačilo denarne kazni 600 din in v izgubo častnih državljskih pravic za eno leto.

* **Vlom v blejsko trgovino.** Te dni je neznanec kar pri belem dnevu vlomil v trgovino in gostilniške tujske sobe trgovca na Bledu g. Rusa. Vlomilec je odnesel iz garaže razno orodje, ki ga lahko uporablja pri nadaljnjih vlomih, iz tujskih sob pa razno opremo.

* **Stroga kazen za nepoboljšljivega vlomilca.** Mariborski mali kazenski senat je obsodil 29letnega delavca Franca Strmška iz Podlehnikar zaradi dveh vlovov na dve in pol leta ječe in na izgubo častnih pravic

za štiri leta. Strmšek je bil zaradi vlovov in tatvin že večkrat kaznovan.

* **Sprejem mladeničev v strojno mornariško šolo v starosti od 15 in pol do 18 in pol leta in v strokovno mornariško šolo v starosti od 16 do 18 let.** Rok za prijavo je do 31. avgusta. V pehotno podoficirsko šolo v Beogradu, Bileči in Zagrebu v starosti od 18 do 21 let. Rok za prijavo je do 10. oktobra. Vsa zadevna pojasnila dobite pisмено ali ustno; Koncesionirana pisarna Per Franc, kapetan v pok., Ljubljana, Maistrova ulica 14. Za pismeni odgovor priložite kolek za 10 din.

* **Trgovsko učilišče »Christofov učni zavod«, Ljubljana, Domobranska cesta 15.** Starši, ki nameravate šolati svojega sina ali hčerko na kateremkoli trgovskem učnem zavodu, pišite po prospektu na naš zavod, ki je največji te vrste v državi. V enem šolskem letu zadobe učenci-učenke praktično izobrazbo za razne pisarniške poklice, še posebej pa za trgovske obrti. Vsa pojasnila in prospekte daje ravnateljstvo osebno ali pisмено brezplačno (—).

Tudi podeželan mora biti poučen o ravnanju ob letalskih napadih

Razstava zaščite pred letalskimi napadi na ljubljanskem velesejmu v paviljonu »J« je brez dvoma ena izmed najpoučnejših razstav sejsma, ki bo trajal do 9. septembra. Paviljon »J« je za to razstavo razdeljen v tri oddelke. V prvem so razstavljeni različni tipi javnih in hišnih zaklonišč, tako da je obiskovalcem, ki si nameravajo v hiši zgraditi zaklonišča, ob pogledu nanje odločitve za pravi in najprimernejši tip dosti lažja. Prav tam imajo tudi priliko na razstavljenih modelih podstrešij nazorno videti, kako naj uredi doma svoje podstrešne prostore, da bo v primeru letalskega napada nevarnost požara čim manjša. V istem oddelku razstavlja Kranjska industrijska družba z Jesenic železna zaščitna vrata, ki nepropustno zapirajo vhod v zaklonišče, tvrdka »Antignit« iz Guštanja pa svoje izdelke za predelanje lesa, da postane ta negorljiv.

V drugem oddelku je prikazana zametnitev javne in zasebne električne in plinske razsvetljave, pa tudi hišnih petrolejk, kar je posebne važnosti za prebivalce krajev, ki so še brez električnega toka. V tem oddelku obiskovalci na razstavljenih svetilih lahko vidi-

jo, kako je treba ob letalskem napadu pripraviti zatemnitev vseh vrst luči.

V tretjem oddelku paviljona »J« vidiš, poleg mask, zaščitnih oblek, slik, ki prikazujejo pogubne posledice bojnih strupov, način obvarovanja pred njimi in pomoč osebam, ki so se z njimi zastropile, tudi nešteto slik, namenjenih našim kmetom.

Tu je videti, v kakšni nevarnosti je živina po nezaščitenih hlevih, kako se hlevi zaščitijo, kako se očistijo po letalskem napadu njihve in pridelki, kakšni vodnjaki so varni in kako morajo biti grajeni, da bojni strupi ne pridejo do vode na dnu. Razstavljen so tudi sirene za javljanje nevarnosti, kakor tudi vse orodje za javno, industrijsko in hišno gasilsko zaščito, na kar opozarjamo zlasti gasilna društva na deželi.

NEZASLUŽENA KAZEN

Mati: »Sinko, teta je prišla, brž jo poljubi.«
Sinček (ves v solzah): »Mamica, saj nisem ničesar storil.«

EMILIO SALGARI IZGNANCI

V tistem trenutku so konji, ki so doslej mirno žrli oves, spet postali nemirni. Začeli so ostriti ušesa, rezgetati in poskakovati, glave pa so obračali proti hodniku.

»Medvede vohajo!« je rekel voznik.

»Vzemi kup dračja in pojdi za menoj!«

Fedor je storil, kakor mu je bilo zapovedano. Oba sta se bližala previdno hodniku Dimitrij s puško, a voznik s smrekovimi vejami in gorečo baklo, ki jo naj vrže proti napedalcem.

Pri začetku oboka sta obstala in plašno gledala v temino. Opazila nista ničesar. Ker se je hodnik vil sem in tja, so lahko bili medvedje v bližini, a jih nista mogla opaziti.

Poljak je zadrževal sapo in napeto prisluškoval. Votlo godrnjanje se je zasliskalo in odmevalo.

»Torkvati prihajajo!« je rekel.

Voznik je položil smrekovo vejevje na tla in prižgal, da bi ogenj branil prihod zveri. Ni še ogenj vzgorel s plameni, ko se je pojavil medved, očitno vodja. Postavil se je na zadne noge, kakor bi se bil hotel pognati proti obema možkima, toda nenadno močno vzplamteli ogenj ga je zadržal.

»Beživa!« je vzkliknil Fedor prepaden.

Dimitrij pa je pomeril. Strel je nešteto krat odmeval v tesnem hodniku.

Medved se je zvrnil na tla, a se je med groznim ropotom spet vzdignil. V slepem

besu je planil naprej, ne da bi se bil zmenil za ogenj.

Dimitrij je ustrelil drugič na daljavo kakšnih šestih korakov. Toda njegova roka se je morala tresti: krogla ni zadela v sredo lobanje, temveč je malo više prevrtala zveri le uho.

Preden se je Poljak prav zavedel, sta ga že objeli dve kosmati šapi s tako silo, da mu je pošla sapa.

»Na pomoč!« je kričal.

Tedaj je poleg njega zazvenel glas Marije Fedorovne: »Tukaj sem!«

V trenutku največje nevarnosti se je pojavila in ustrelila besnečo zver.

S prebito lobanjo se je zvrnil medved na tla in potegnil Poljaka s seboj. Še v smrtnem boju je žival držala Poljaka krepko objete ga. Kmalu je zver poginila.

Marija in voznik sta priskočila k Dimitriju.

»Ali si ranjen?« sta ga istočasno vprašala.

»Še živim! Samo nekaj prask sem bil delžen. Pazita, zdaj pridejo ostali štirje medvedji.«

In res so zdajci pricapljali štirje medvedji. Pri pogledu na ogenj so oklevali, nato pa so se pripravili na napad.

Fedor je poslal šest krogel svojega revolverja v njih kožube.

»Odlično!« je vzkliknil Dimitrij.

Prestrašeni od ropota in streljanja so se razsrjene zveri med divjim godrnjanjem naglo umaknile v svoje skrivališče.

Voznik je vrgel za njimi goreče veje, da bi se pospešil njihov beg.

»Mislim, da imajo dovolj,« je menil stari sluga. »Nekaj časa nas bodo zdaj pustili pri miru... Zdaj pa, gospodarica, se vrnimo nazaj. Pripraviti vam hočem imenitno pečenko.«

»To prepusti meni!« je poprosil Fedor.

»Poglej rajši po naših konjih, ali morda niso v nevarnosti!«

»Ko so prispeli nazaj do vhoda v jamo, so videli, da je bila voznikova bojazen le preveč upravičena. Štirinožni stepni roparji so se bili vrnili in se zbtali pred ognjem. Iskali so primeren prostor, kjer bi bili vdrl v notranjost.

Ko so opazili svoje sovražnike s puškami, so se tuleč spet umaknili kakšnih sto metrov.

»Kaj naj storimo?« je vprašala mlada deklica. »Smo med volkovi in medvedi kakor v kleščah!«

Dimitrij je priznal, da je bil položaj skrajno nevaren.

»Ali se lahko spet spustimo v boj z volkovi?«

»Ne.« je odvrnil Poljak, »naši konji so še potrebni počitka. Ne moremo še naprej... Medvedov se manj bojim. Ogenj v hodniku jih bo zadrževal!«

»Naša zaloga kuriva ne bo večno trajala!«

»Kdo ve, če bo zadoščala do polnoč!« je aho pripomnil Fedor.

»Ne bo dovolj dračja, bomo žrtve enih in drugih!« je vdana v usodo rekla Marija.

Ljubljanski velesejem je kljub hudim časom prav pester in živahen

Po enem letu imamo v Ljubljani spet velesejem, ki bo trajal do vštete ponedeljka 9. t. m. Se nobena dozdajšnja velesejska prireditelja se ni vršila pri tako neugodnih okolnostih. Toda kljub temu je na velesejmu vse živo, veselo vrvenje polni razstavne prostore. Ta velesejem je znamenje slovenskega veselja do ustvarjajočega dela in zupanja v lastno tvorno moč. Prav je tako, zakaj močna volja, zaupanje v samega sebe in delo nas bodo preko vseh zaprek povedli iz hude zdajšnjosti v boljšo bodočnost.

Razstava industrije in obrti kaže po večini naše lastne izdelke, ki po kakovosti in izdelavi prav nič ne zaostajajo za tujimi, so pa cenejši. Posebne razstave so za meščana in podeželskega človeka zelo važne. Kaj vse se da doseči s smotrnim delom na vrtu in v reji

malih živali! Gospodinjska razstava nam podaja smernice, ki se naj jih gospodinje drže v vsakdanji prehrani družine v današnjih hudih časih. Razstavi »Zobna tehnika« in »Protiletalska obramba« sta za vsakega zanimivi in potrebno je, da si jih ogledate. Na drugem prostoru si morete prav od blizu ogledati motorna in jadralna letala. Ptičja razstava kaže korist in škodljivost poedinih vrst naših ptic. Tudi likovna umetnost je prav lepo zastopana.

Že po kratkem opisu se vidi, kako pester in zanimiv je naš velesejem, ki je letos res prav pristno slovenski. Le oglejte si ga! Na železnici velja polovična vozšina v obliki brezplačnega povratka, treba pa je razen vozne karte kupiti tudi obrazec K 13 za 2 din.

Ženski vestnik

Navodila za pripravo gobjih jedi

Za kuhanje gobjih jedi ne smeš rabiti slabo loščene plečevinaste ali železne lonce. V njih gobe ne izgube samo lene barve, temveč tudi prijeten okus. Če je le mogoče, se poslužiti pri kuhanju lončene ali porcelanaste posode in pazi pri rabi železnega kuhinjskega orodja, da je dobro pocinjeno, odnosno da ni lošč na njem okružen. Železo v nenasrednem stiku z gobami kakor sploh z mnogimi drugimi jedmi zelo kvari okus. Za mešanje gob, se ne smejo rabiti kovinske žlice, temveč lesene. Posebno važna je, da pri kuhanju gob močno kuriš. Gobe se namreč morajo hitro kuhati. Z dolgotrajnim kuhanjem ali pečenjem postanejo gobe trde in neprebavljive.

Pred kuhanjem dobro očistiš in zrezane gobe operi le v mlačni vodi. Ker imajo gobe same dosti vode, je svetovati, da jih kuhaš v čim manjši količini pridane vode. Zelo napačno je, da vodo v kateri si kuhala gobe, zliješ proč. V tej vodi so namreč zelo dragocene redilne soli. Iziema se le smrkovi (mav-

rahi) in hrčki. Te gobe imajo večjo količino strupeno učinkujoče helvelske kisline. Z vrelo vodo pa to kislino lahko odstraniš iz gob. Priporoča se torej pred kuhanjem smrčke in hrčke popariti ali pa nekaj časa kuhati in to vodo odliči. Pri posušenih smrkovih in hrčkih to ni več potrebno, ker pri sušenju teh gob izpuhki iz njih vsa helvelska kislina. Sirovih smrkov (mavrahov) in hrčkov ne dajaj v usta.

Za boljšo prebavo gob se priporoča, da vržeš v kuhajočo se gobe za noževno ostrino jedilne sode (dvojnocoglikovokislatega natrona).

Različnih gob ne kuhaš skupaj, ker jih ne moreš enakomerno skuhati. Del gob se ti čisto skuha, del pa ostane trd. Taka gobja jed gotovo ni okusna.

S soljo, kisom in raznimi začimbami ravnaš pri gobah zelo previdno. Z začimbami lahko pokvariš prijetni gobov okus. Le pri manj vrednih gobah, kakor so zemljevec, sivorumeni štorovka (mreznica), prašnice in medvedje tačke, je močnejše začinjenje umestno. Po okusu dodaš med drugim nastopne začimbe: peteršilj, drobniak, meto ali kaj drugega. Kakor ti je pač všeč okus.

Gobje jedi naj se takoj pojedjo. Pogreje gobe niso okusne, so pa lahko še škodljive. Zlasti v vročih dneh je nujno odsvetovati, da bi pogreje gobe ostanki od prejšnjega dne. Izviranje takoj pogreth gob učinkuje

včasih že kar strupeno ali pa vsaj povzroča hude prebavne motnje.

Za kuhinjo

Krompirjeva omaka. Skuhaj v goveji juhi olupljeni in na drobne kocke zrezan krompir. Napravi iz masti in moke bolj blede prežganje, stresi vanj krompir in po potrebi osoli. Če je pregosto, zalij. Naposled dodaj žlico kisle smetane in daj še enkrat prevreti.

Krompirjeva juha z jurčki. Olupljeni krompir in očiščene jurčke razreži na ploščice. Nato napravi svetlorjavo prežganje iz svinjske masti, čebule, razrezanega peteršilja in moke. V tem prežganju se med stalnim mešanjem in z dodatkom primerne količine vode mehko skuhajo jurčki in krompir. Začimbe te juhe so sol, poper in malo limonovega soka.

Gobji izvleček (ekstrakt). Očiščene gobe razreži na tanke liste, deni v vodo, osoli in kuhaj tako dolgo, da čisto razpadejo, odnosno da se čisto razkuhajo. Nato vse skupaj pretlači skozi sito in zdaj to kašo skuhaš, da bo gosto tekoča. Za kuhanje gobjega izvlečka so najboljše glinasti ali vsaj dobro loščeni kovinski lonci. Gobji izvleček shrani v kozarčih, zaprtih z zamaški in pergamentnim papirjem. Za vsako kuhinjo je gobji izvleček odlična priprava za nešteto jedi. Tako za razne vrste juhe, razne omake, vseh vrst mesa, posebno tudi ribe. Napravi pa gobji izvleček iz raznih vrst užitnih gob.

Kako mehko skuhaš jajca. Omij jajca v topli vodi in jih deni v vrelo vodo, kjer jih pušči tri minute, nato pa jih vzemi iz vode. Lahko pa jih skuhaš tudi na drugi način. Deni jih kar v mrzlo vodo. Voda z jajci postavi na ognjišče. Ko zavre voda, so jajca kuhana. Vzemi jih takoj iz vode.

Praktični nasveti

Otrok se mora družiti z otroki. Potepanje otrok je poglavje, ki zadaja materam velika skrb. Poskusile so že vse mogoče, da bi priklenile otroka na dom, a vse zaman. Kaj ga žene z doma? Potreba po družbi z drugimi otroki. Otrok se doma, kjer so sami odrasli, počuti osamljen. Nemogoče mu je, da bi bil ves dan v družbi ljudi, ki žive v njemu tujem svetu. Potrebna mu je družba njemu enakih in ta potreba je tako močna, da vse kazni nič ne pomagajo. Zaradi tega pustimo otroke, naj se družijo med seboj.

Voda, pivo ali mleko na sadje lahko povzroči smrt. Vsako jesen, ko ljudje uživajo mnogo sadja, se čuče, da je ta ali oni zbolel,

»Drevo, ko bodo konji spet čili, bomo dalje potovali. Do tedaj pa prosim za potrpežljivost gospodarice!«

»Ti zmerom pozabljaš tretjo nevarnost, kozake!«

»Kozaki me najbolj skrbijo!«

»Če nas tu zalotijo, Dimitrij, bo vsega konec! Kdo bo potem rešil mojega ubogega brata?«

Nenadno je stari sluga prisluhnil. Zunaj so se zaslišali glasovi.

»Ali ničesar ne čujete?« je vprašal Marijo in jo povedel k izhodu iz jame.

22. poglavje

NA SLEDI BEGUNCEM

Skozi tuljenje burje in volkov so se precej razločno slišali glasovi. Čudno pa je bilo, da glasovi niso prihajali od spredaj iz doline, temveč od nasprotne strani, iz medvedje luknje.

Marija in Poljak sta se začudeno spogledala.

»Ali je mogoče, da so ljudje vdrli v medvedjo jamo? Kako so le neki mogli priti vanjo?« Saj je bil Dimitrij opazil le tesno odprtino na stropu, ki je bila precej visoko.

»Kozaki?« je nemirno vprašala mlada deklica.

»Bodite brez skrbi, morda so le lovci. Samo ne razumem, da prihajajo glasovi iz one smeri.«

»Morda ima jama še kako zvezo s svetom?«

»Skozi ta izhod so potem torkvati morda zbežali! Poglejmo malo, kaj delajo volkovi!«

Dimitrij je od zadaj ostro opazoval stepne roparje. Zdelo se je, da so tudi slišali človeške glasove, kar jim je zbuvalo upanje na nov plen. Nekateri med njimi so že strigli z

ušesi in obračali glave.

»Iz doline nam torej ne preti nikaka nevarnost,« je rekel Poljak. »Sicer bi bili volkovi že stekli za novim plenom.«

V tem trenutku je prihite! Fedorov iz notranjosti hodnika, kjer je pripravljaval medvedjo pečenko.

»Kozaki prihajajo,« je vzkliknil razburjen.

»Slišal sem njihove krike,«

»A kje so medvedje?«

»Izginili so!«

Dimitrij je zdaj sklenil medvedje skrivališče še enkrat preiskati. Marija Fedorovna ga je spremljala. Oba sta vzela puško s seboj.

Pri ognju, ki sta mu še določila dračja, sta obstala, ker sta razločno zaslišala neki glas, ki je rekel:

»Pravim ti, da gori tu dolgi ogenj!«

Glas je prihajal od zgoraj. Besede so bile prav nad njima izgovorjene.

Zdaj je bila uganika rešena.

Dimitrij je vzal goreč kol in posvetil z njim proti stropu.

»Ali vidite široko špranjo? Ta sega gotovo do vrha gore. Na gori govorijo. Poslušajmo!«

»Verjemite mi, da spodaj kuhajo,« je rekel neznan glas. »Ali ne vidiš dima, ki počasi vstaja iz luknje?«

»Ti si neumen. Ašovi!« se je zaslišal drugi glas. »Da gori spodaj ogenj, je že mogoče, toda kdo naj si tu spodaj pripravlja jed? Tale luknja je tako ozka, da ne more človek skozi njo.«

»Tako neumen nisem, da bi mogel kaj takega misliti. Toda neznanec je prišel v to jamo kje drugje.«

»To je res.«

»Morda nam je usoda naklonila srečo, da smo našli skrivališče vražje ženske. Obvestiti morava o tem tovariše in poiskati vhod v jamo. Ozri se malo okoli sebe! Ali ne vidiš ničesar?«

»Volkove vidim doli v dolini.«

»Sem poglej tole sled. Narednik-vodnik mi je rekel, da so trojko zasledovali volkovi.«

»Zdaj se več ne kadi. Najbrž so si že pripravili jed! Pojdi hitro, ne smemo izgubiti časa!«

Marija in njen sluga sta z naraščajočim nemirrom poslušala pogovor neznancev. Ni bilo dvoma, da so bili vsi trije v veliki nevarnosti. Kozaki so bili kljub snežnemu meteu našli sledove trojke. Zdaj pa je postal izdajalec njih skrivališča še ogenj.

»Dimitrij, moramo nekaj skleniti, preden prispejo vojaki,« je rekla Marija.

»A volkovi? Zdaj ne moremo bežati!«

»Moramo skozi volčje vrstle!«

»Brez orožja je to nemogoče, a streljanje naših pušk in tuljenje roparskih zveri bi še te privabili kozake!«

»Torej se moramo ali vdati ali začeti zadni obupni boj!« je vzdihnila mladenka.

»Da, če bi ne bilo medvedov,« je premislil Dimitrij, »bi se lahko zabarikadirali v zadni jami.«

»Da bi nas potem oblegali?«

»Saj bi nas le malo časa. Pobegnemo lahko iz jame skozi kakšno luknjo.«

»Brez sani in konj? Ne, to bi bila naša smrt. Kako naj brez vozila prispem v rudnik? Boljše je boriti se na stepi, kakor se tu v pasti dati ujeti!«

(Dalje)

ker se je preveč najedel sadja. V bistvu je preveliko uživanje sadja kakor vsakega živila škodljivo. Zlasti velja to za nedozorelo sadje. Želodec se napolni z različnimi kislinami ki mu ne prija, pa nastanejo zapletki, ki se izražajo v ščipanju. Težave se pojavijo ne samo po nezrelih jabolkih, hruškah in češpljah, temveč tudi po nedozorelih kumarah in melonah. Zato zanima zdravnike že dolgo časa vprašanje, ali je voda s sadjem prenapolnjenemu želodcu škodljiva. Nekateri ljudje prenesejo vse. Lahko se najedo do sitega vsega,

kar jim dovoli žep. Drugi pa, ki so občutljivi, tožijo ob vsaki priliki, da jih v želodcu nekaj tišči. Ti so izpostavljeni strašnim mukam, če na sadje pijejo vodo. Ugotovljeno je, da voda ali pivo po sadju silno škoduje. To velja tudi za pivo, zakaj mleko na češplje povzroči strašne bolečine, ki se lahko končajo s smrtjo. Sadje samo na sebi je zdravo, toda jeimo sadje s kruhom in ne pozabljam, da nam sadje samo že gasi žejo. Vode ne pokušajmo, dokler nismo prebavili sadja.

78 let, doma iz Križa pri Čatežu na Dolenjskem. V Broughtonu je umrl Matija Petrovič, star 63 let, doma z Vrhnice. V Detroitu je umrl Anton Pavelič, star 61 let, doma iz Trnovca na Dolenjskem. V Willardu je umrl Franc Černič, star 86 let, doma iz Broda ob Kolpi. V Pueblu je umrla Bavdkova, rojena Strletova, doma z Iga pri Ljubljani. V Evelethu je izdihnil Franc Kastelic, star 56 let, doma iz Velikega vrha pri Šmarju pri Ljubljani. V sanatoriju Peoriju je preminil Anton Pšeničnik, star 68 let, doma iz Kapele pri Brežicah. V Port Washingtonu je umrl Jože Lavrič, star 79 let, doma iz Okonine v Savinjski dolini. V Los Angelesu je izdihnila Frančiška Boljeva, rojena Tisljeva, doma od Dobropolj. V Buhlu je preminil Franc Kovačič, star 76 let, doma iz Žimarice pri Sodražici, v Bridgeportu Uršula Kovačičeva, stara 70 let, doma iz Slavče vasi pri Žužemberku, v Mac Intyreu Jože Kastelic, star 43 let, doma iz Metnaja na Dolenjskem. V Filadelfiji je umrl Janez Petan, star 54 let, doma iz Sela pri Brežicah. V Black Diamondu je izdihnil Rudolf Jazbec, star 56 let, doma iz Planinske vasi pri Brežicah. V Ranningu je umrla Marija Maršičeva, stara 67 let, doma od Sv. Duha pri Konjicah.

V Jolietu je umrla Marija Železnikova, rojena Kastelčeva, doma iz Vintarjevca pri Smartnem.

V Rockspringsu se je smrtno ponesrečil Janez Omejc, star 16 let. Padel je s kolesa in kmalu po prevozu v bolnišnico izdihnil.

Hudo nesrečo je doživel rojak Franc Novak iz Puebla Cola. Hotel je skočiti na vlak, pa je padel in kolesa so mu zdrobila roko. Tako je ležal na kraju nesreče vse do jutra in izgubil mnogo krvi. Mislili so že, da bo poškodbi podlegel. Pa so izvršili na njem prenos krvi in mu roko odrezali v rami.

Rudarski staroupokojenci v bednem položaju

Jesenice, septembra.

Zaradi naraščanja draginje so posebno prizadeti rudarski staroupokojenci, saj prejema-jo pokojnino, ki znaša največ 150 din na mesec. Pred kratkim je bila ta pokojnina menda zvišana za 20 odstotkov, kar znaša pri staroupokojencih 30, pri vdovah pa 25 din priboljška na mesec. Kaj pomaga zvišanje pokojnine za nekaj odstotkov, ko pa je osnovna pokojnina tako majhna, da bi niti enkratno povišanje ne moglo ublažiti gorja, ki ga preživljajo izgarani delavci.

Hudo so prizadeti tudi oni upokojenci, ki zaradi bolezni niso mogli doseči polno število zavarovanih let. Tudi ti prejema-jo pokojnino, ki v mnogih primerih ne presega 300 din mesečno. Saj celo polna pokojnina, ki v največ primerih znaša 637 dinarjev na mesec, ne za-

došča za še tako skromno življenje. Še bolj pa so prizadete vdove in sirote rudarjev, ki prejema-jo polovico, odnosno le četrtino možne ali očetove pokojnine.

Medtem, ko se po cestah pomikajo onemogli siromaki kakor črne sence, pa neki ljudje navijajo cene najvažnejšim življenjskim potrebščinam in si kupičijo premoženje.

Industrijska podjetja morajo plačevati poseben prispevek v banovinski bednostni sklad. V ta sklad plačujejo prispevke tudi delavci, torej bedni ljudje, ne plačujejo pa te davščine veleposestniki, veletrgovci in bankirji.

Dolžnost odločujočih činiteljev bi bila, da bi v izdatnejši meri skrbeli za izgarane ljudi, ki so delali, dokler so mogli, zdaj pa trpe lakoto.

V Steeltonu je umrla Marija Koširjeva, stara 69 let, doma iz Gradaca v Beli krajini. V Coal Cityju je umrla Ana Ovnova, stara

Naši na tujem

Novice iz kolonij naših ameriških rojakov

V Ameriki živeči jugoslovenski izseljenci so ustanovili Jugoslovenski nacionalni pravljajni odbor s sedežem v New Yorku. Namen odbora je, pripraviti za vsak primer vse potrebno, če bi se vojna vihra razširila tudi na njihovo staro domovino. Odbor bi v tem primeru budil v ameriški javnosti zanimanje za Jugoslavijo in skrbel za pomožne akcije. Odbor je strogo izvenstrankarski.

V Saginawu je umrl Anton Štrukelj, ki je večkrat zmagal na tekmah v hoji na veliko daljavo. Stel je 89 let in doma je bil iz Žežemberka. Največji uspeh je dosegel pred 60 leti, ko je prehodil v šestih dneh 632 milj ali 105 milj na dan. Že leta 1890. je časopisje poročalo o njem, da je prekosil hitri parnik na njegovi 16 milj dolgi vožnji. Proslavil se je tudi, ko je prehodil 65 milj dolgo poti iz Saginawa v Flint in nazaj za kozarec limonade. Ko je opustil tekmovanje, je ustanovil trgovino in jo vodil do svoje smrti.

Na reki Monongaheli se je z motornim žolnom vozilo pet fantov. Čoln pa se je prevrnil in padli so v vodo. Trije so se rešili, dva sta pa utonila, in sicer brata Franc in Janez Knavs.

V Clevelandu so umrli Franc Butala, star 63 let, rojen v Gradacu v Beli krajini, Franc Penc, star 47 let, doma iz Male Vodenice pri Kostanjevici, Jože Lavrič, star 70 let, doma iz Ajdovca pri Žužemberku, Neža Natlačeva, rojena Čičeva, stara 61 let, doma iz Dilce pri Postojni, Jože Šlogar, star 59 let, doma iz Žužemberka, Matevž Zdravje, star 68 let, doma iz Malega vrha pri Mirni, in Ivanka Vrankarjeva, rojena Suhadolnikova, stara 64 let, doma iz Kamnika.

V Milwaukeeu so umrli: Frančiška Kepslova, rojena Fačunova, stara 46 let, doma iz Ljubna v Savinjski dolini, Terezija Lončarevičeva, stara 66 let, doma iz Mostečna pri Makolah in Roza Fonova, doma iz Drežnice pri Kobaridu.

V Chicagu so umrli: Janez Bergant, star 56 let, doma iz Cerkelj pri Kranju, Anton Brezovec, star 63 let, in Peter Poželj, star 45 let, doma iz okolice Senčurja pri Kranju.

Velika moč ruskega jezika

Sovjetska revolucija je v Rusiji tako zelo premešala razne jezike in stanove, da je danes pri mladini razlika po narodnosti čisto zabrisana, izvaja neka knjižica, ki opisuje življenje v Rusiji. V vsakodnevem boju za obstanek se nikoli ne pojavlja nasprotje med Rusi in drugimi. To dejstvo ustvarja izredno važen pojav pospešenega porusovanja tuje-rodne mladeži.

Kakemu Armencu ali drugemu tujerodcu je ruski jezik njegova na novo pridobljena lastnina, tako rekoč njegova osvojitvev in te pridobitve ne bi nikoli več zamenjal za kakršen koli separatizem. Ruščina je njegova izkaznica za vstop v svetovno kulturo.

Ukrajinski kmet nikakor ni bil navdušen nad tem, da so uvedli ukrajinski jezik. Prvič, ker ni dobro razumel uradno uvedenega galicega ukrajinskega narečja, drugič, ker je bil prepričan, da se boče zabra- niti njemu in njegovim otrokom prístup k velikoruskemu jeziku z namenom, da bi ostali neizobraženi

kmetje in da bi se jim s tem zaprla vsaka pot do napredka. Pot do napredka pa je v resnici odprta samo s pomočjo znanja ruščine, to se pravi velikoruščine. V vseh velikih ukrajinskih mestih se govori le velikoruski.

V Dagestanu so uvedli osem uradnih državnih jezikov. Pa so jih morali kmalu odpraviti, ker je zaradi njih nastala le zmeda.

Ker ni nikakega narodnostnega zatiranja in zato tudi nikakršnega užaljenega narodnega ponosa, mora zmagovati golo spoznanje, da se brez ruščine ne da napraviti red. Ukrajinski delavec, ki je delal včeraj jez na Dnjepru in je danes poslan na Volgo, obenem pa vedno sanja, kako bo prišel na višjo šolo v Moskvo, gotovo nima nikakršnega smisla za privlačnost ukrajinstva. Tako se bodo počasi porusili v Sovjetski zvezi zlasti majhni narodi. Razlika med velikoruščino, ukrajinsčino (maloruščino) in beloruščino pa je tako majhna.

Žival, ki je ne dobijo

žive v Evropo

Živalca, ki je Evropa še ni videla žive, je majhen sesavec tako čudne oblike, da naravoslovci dolgo niso vedeli, kam bi ga uvrstili. Zdaj so ga uvrstili med polopice. To je živalca z dolgim repom, dolgima zadnjima nogama, okroglo glavo in velikimi očmi, tako da je njena zunanost kar strahotna. Nartoun, kakor se ta žival imenuje, skače kakor žaba skoro meter visoko. Njegova domovina so gosti mračni gozdovi na Malajskih otokih, zlasti pa na Filipinih. Je pa zelo redka žival. Iz svojega skrivališča prileze samo ponoči. Hrani se s kuščarji in žuželkami.

Domačini se nartouna boje kot strašila, naravoslovci pa se močno zanimajo zanj. Spada namreč med najstarejše na zemlji. V

Evropo se ni še nikomur posrečilo pripeljati to živalco živo.

Nedavno je napravil ameriški zdravnik Fulton drag poskus, da bi si preskrbel živega nartouna za preučevanje. Napotil se je na Filipine kar z letalom. Pri tem je poskrbel, da je bila na otokih pripravljena za redko živalco primerna hrana.

Navzlic vsem prizadevanjem se Fultonu ni posrečilo dobiti nobenega živega nartouna. Šele ko se je že pripravljal na povratek v Manilo, so poslali za njim par živih nartounov, ujetih na otoku Boholu. Fultonovo veselje je bilo tem večje, ker je bila samica breja. Še preden pa je odletel Fulton na Havajske otoke, je samec poginil, samica pa je menda od žalosti skotila nedonošenega mladiča, nato pa še sama poginila.

Speč ognjenik se je nenadno zbudil

Na otoku Buli v Kaspiškem jezeru je nenadno začel bljuvati ognjenik, o katerem so bili že prepričani, da je ugasnil, saj je od 1. 1857. čisto miroval. Poročilo o ponovnem delovanju omenjenega ognjenika pravi:

Prebivalci Bakuja in okoliških naselij so imeli te dni priliko opazovati nenavaden naravni pojav. Na otoku Buli na Kaspiškem

jezeru je oživel ognjenik in izbljunil nekakšno vrelo blato. Izbljuj je bil tako močan, da so ribiči celo na razdaljo poldruge milje čutili vročino ognjenika.

Otočič Bula je ugasel ognjenik, ki je zadnjikrat bljuval leta 1857., torej pred 83 leti. Pozneje je tudi še bljuval, toda le — sirovi petrolej.

Vihar na Japonskem je razdejal več tisoč hiš

Japonska je tista dežela, ki morda izmed vseh na svetu največ trpi zavoljo naravnih nesreč. Če ne bljuvajo ognjeniki, pa so povodnji, viharji in potresi. Poleg tega pa imajo zdaj še vojno, ki gotovo tudi ne prinaša zadovoljstva med ljudmi.

Te dni je nad Japonsko divjal silen vihar, ki je terjal mnogo človeških življenj. Pa to ni niti bil poseben hud vihar, kakršni pogosto obiskujejo Japonce. Ti viharji, ki jih imenujejo tajfune, prihajajo nad Japonsko od juga, s področja južnega dela Tihega morja. Manjši tajfuni se pojavljajo vsako leto kot znanilci hujskih, ki prinašajo na Japonsko še večje puščobe. Zdajšnji tajfun je zajel vso zapadno

japonsko obalo. Posebno veliko škodo je napravil v pristaniščih in po ribiških naseljih. Obenem z njim se je na mnogih krajih utrgal oblak, zaradi česar so nastale velike povodnji. Podrtih je več tisoč hiš, razen tega pa še številni mostovi in železniške proge. Da je bila nesreča še večja, so se na več krajih utrgale zaradi preobilne vode zemske plasti, drugod pa je voda zalila širne površine rodovitne zemlje.

V prizadetih krajih so prepričani, da to še ni letošnja najhujša nesreča. Pravijo namreč, kakor smo že rekli, da je bil ta tajfun le nekak znanilec še hujskih tovarišev, ki se bodo nad Japonsko razdivjali v jeseni.

Od mrtvih je vstala, ko ji je hotel tat vzeti okrasek

V finskem mestecu Tammarforsu je umrla nedavno premožna vdova. Njeni sorodniki so ji pripravljali lep pogreb. Truplo so položili na mrtvaški oder sredi vencev in šopkov v njeni vili. Ob krsti so stali visoki svečniki, v katerih so gorele debele voščene sveče. Služinčad je stala vso noč ob krsti umrle gospodarice.

Okrog polnoči je stal na straži eden izmed najmlajših služabnikov. Vdova je imela na vratu dragocen okrask in ta je slu-

žabnika premotil, da ga je hotel ukrasti in nadomestiti s ponarejenim. Ko se je sklonil nad mrliča, je pa zadel s komecem ob svečo, da je padla. V tistem trenutku se je dozdevno mrtva vdova vzdignila in sedla. Služabnik se je tako prestrašil, da je omedlel. Še dolgo potem, ko se je iz dozdevnega večnega sna prebujena vdova veselila življenja in zdravja, je ležal njen služabnik v bolnišnici. Tako mu je bil dogodek pretresel živce.

× **Francoska vlada se preseli začasno v Lyon.** Iz Pariza poročajo: Francoska vlada bo, ker se še ne more preseliti v Pariz, prenestila svoj sedež iz Vichyja začasno v Lyon, ki ima ugodnejše zveze z zaledjem.

× **Rumunija bo štela le 14 milijonov prebivalcev.** Prebivalstvo Rumunije, ki je štelo prej 20 milijonov ljudi, bo po izgubi Besarabije, Dobrudže (na Bolgarijo) in severne Transilvanije (na Madžarsko) štela le 14 milijonov duš.

× **15 ton streliva.** Reuter javlja, da so angleški letalci pred nekaj dnevi vrgli na Junkersove tvornice letal v Dessau v Nemčiji 15 ton streliva.

× **Izumili so nov top in novo strelivo.** Iz New Yorka poročajo, da so tam izumili top, ki zažiga s stisnjenim zrakom. Top lahko izstrelji 10.000 nabojev v eni minuti. Upravljanje s tem topom je zelo preprosto. S tem topom bo mogoče sestreliti vsako letalo. Drugi izum pa je novo strelivo, ki ima strahoten učinek.

× **Do kakšne višine se lahko dvigne balon.** Dosedanji višek v dviganju z balonom je 19.100 metrov. Neki sovjetski balon je, kakor pravijo, brez vodnika dosegel višino 22 tisoč 600 m, toda strokovnjaki tega niso potrdili. Po mišljenju strokovnjakov človek ne bo mogel doseči dosti večje višine v stratosferi, ker se z večjo višino znatno povečajo težave. Čim više se balon dvigne, tem večja postane razlika v toploti, kar ni škodljivo samo za ljudi v balonu, temveč tudi za balon sam. Po vsem tem je največja višina že dosežena. Dokler tehnična sredstva ne bodo popolnejša, ne more biti govora o doseganju večjih višin.

× **Pet francoskih letal je priletelo v Gibraltar.** Pred dnevi je priletelo iz Afrike v Gibraltar pet francoskih letal, ki so se pridružila generalu de Gaulleu v Londonu, ki vodi vojno proti Nemčiji naprej.

× **Balonske zapore nad Anglijo so uspešna obramba.** Strokovnjaki v Angliji zatrjujejo, da so se balonske zapore v zdajšnji letalski vojni nad Anglijo dobro izkazale, čeprav je res, da je to najdražji način obrambe.

× **Nagrada za žive padalce.** Londonski »Star« poroča, da je angleški major Lucas prosil letalsko ministrstvo, naj razpiše nagrado v znesku petih funtov za vsakega živega padalca, ki bi ga ujeli na angleškem ozemlju. S tem ukrepom, meni Lucas, bi bili zaščiteni tudi angleški letalci, ki morajo časih zaradi izgubljenega letala odskočiti s padalom, da si rešijo življenje.

× **Umetna svila iz kave.** Poglavitna skrb Braziljancev je, kaj naj store z množinami kave, ki so jo pridelali. Na vse strani jo sicer izvažajo, kave pa je še vedno mnogo. Pa se je našel odlični izhod iz zagate. Zdaj izdelujejo iz kave umetno svilo. Nogavice, perilo, robce, bluze, kravate, vse iz kave. Umetno svilo, ki jo v Evropi delajo iz lesa, je mnogo lažje dobiti iz drugih snovi, ki imajo v sebi celulozo, to drago sirovino. Med te snovi spadajo v prvi vrsti dateljnovne koščice in kavina zrna. Kavino zrno vsebuje celulozo v zelo čisti obliki. Pridobivanje umetne svile iz kavinih zrn je torej preprostejše in cenejše, pa tudi hitrejše kakor dolgo in drago pridobivanje iz lesa. Za Brazilijo so se s tem odprle neskončne možnosti. Kmalu bo ta dežela največja izdelovalnica zelo cenene umetne svile.

× **Kajenje škoduje bolj ženskam kakor moškim.** V Ameriki imajo društvo proti kadilkam. Tam je namreč med ženskimi svetom kajenje silno razširjeno. Izračunali so, da 60 odstotkov Američank kadi, in sicer 35 odstotkov še strastneje od moških. Zato je društvo začelo borbo proti kajni med ženskimi svetom. Oglasili so se pa nekateri, ki pravijo, da se kaja ni tako razširila v zadnjih letih, temveč da so ženske kadile že davno prej skrivaj, medtem ko kade zdaj javno. Društvo deli po ulicah letake, v katerih opozarja ženske na škodljive posledice nikotina. V prvi vrsti jih opozarja, da kaja škoduje koži. »Ne kadite, gospodična!« je rečeno na letaku. »Če ne boste izgubili svežosti svoje polti, zlasti pa rdečkastega nadiha, ki je tako všeč moškim in ki vam ga tako zavidajo vaše najboljše prijateljice!« Omožene ženske pa opozarja društvo, da kaja škoduje potomstvu. Razen tega je pa letaku zapisano, da je rak v ustni duplini pogosto posledica pretirane kaje cigaret. Kaja baje uniči žensko mikavnost. Ženske, ki mnogo kade, postanejo po svojem vedenju in po zunanosti podobne moškim.

× **Kruto maščevanje varanega moža.** Na nekem hribu v grški Tesaliji stoji veterinarni mlin. Njegov lastnik je že prileten mož. Nedavno se je pa oženil z mladim lepim dekletom iz okolice. Oni dan se je napotil po opravkih v mesto. Med potjo ga je pa presenetila nevihta in hitro ji je ušel nazaj domov. Doma ga je pa čakalo neprijetno presenečenje. Svojo mlado ženo je našel v naročju svojega nečaka. Priletni mlinar je planil na zapeljivca, ga premagal, zvezal in privezal na lopatico veterinarskega mlina. Potem je zvezal še svojo ženo in jo tudi privezal na velikansko kolo. Tako sta se zaljubljenca vrtila na kolesu do prihodnega jutra, ko so ju našli sosede. Mladenič je bil že mrtev, a žena je, ko so jo odvezali, vsa zmedena skočila v vodnjak in utonila.

× **Ameriški spiritisti so dobili odličnega medija.** Pred meseci je bila Bellova rodbina v Ameriki deležnik čudnih pojavov. Pohišstvo se je začelo premikati, vrata so se sama odpirala in zapirala, slišalo se je trkanje, ki mu je sledilo razbijanje. Kmalu se je izkazalo, da se je vse to dogajalo samo, če je bila doma 13letna Bellova hči Alisa. Spiritistični krožki so se zelo razveselili, ko so izvedeli za te pojave, češ da mora biti deklica odličen medij. Število dobrih medijev namreč zadnje čase občutno pada in vendar se da dobiti zveza s močjo. Toda glede Alise Bellove je vendar skrivnostnim onim svetom samo z njihovo po-nastal dvom, ali morda le ni vse skupaj sleparstvo. Privrženci spiritizma so zato razpisali nagrado 10.000 dolarjev tistemu, ki bi dokazal sleparstvo. Zanimivo je, da od tega časa naprej pri Bellovih več ne straši.

× **Zidi na Češkem izključeni iz vseh šol.** Prosvetni minister vlade češkomoravskega protektorata je izdal odredbo, po kateri v novem šolskem letu židovski dijaki nimajo več pristopa v nobeno šolo v češkomoravskem protektoratu ne glede na to, ali je šolski zavod javen ali zaseben s pravico javnosti.

× **Človeški pogled od zadaj nima nikake moči.** Pravijo, da človeški pogled ukroti divjo zver. Pristaši telepatije pa trdijo, da vpliva človeški pogled na daljavo in prisili recimo daleč od nas sedečega človeka, da se obrne proti nam. Prof. Titschener je skušal najti dokaz za to trditev in dognal, da to ne drži. Po večini smo vsi bolj ali manj nemirni in neprestani nemir nas sili, zanimati se za vse, kar se godi okrog nas in za nami. V javnih prostorih ali v gledališču pred predstavo in v odmorih so ženske neprestano dotikajo svojih frizur, popravljajo si svoje obleke in se obračajo čez rame. Moški pa si navadno popravljajo samoveznice. Te običajne kretnje smatrajo zagovorniki telepatije za pojave, povzročene od pogledov zadaj sedečih ljudi, kar pa ne drži. Pogosto obračanje glave človeka v množici ali na zborovanju bi se dalo pojasniti s prirojeno lastnostjo (atavizmom). Pračlovek je moral neprestano paziti, da ga kdo ne napade od zadaj, pa je zato neprestano obračal glavo na vse strani, kakor še danes dela to na primer žival v divjini. Obračanje glave torej sploh ni odvisno od privlačnosti pogleda drugega človeka.

Ljubljana bo slovesno odkrila spomenik kralju Zedinitelju

V petek 6. septembra, ko bomo praznovali rojstni dan našega mladega vladarja Petra II., bo Ljubljana odkrila spomenik njegovemu velikemu očetu kralju Aleksandru I. Zedinitelju. Tako se bosta Ljubljana in z njo vsa Slovenija oddolžili kralju Mučeniku, ki je dal svoje življenje za našo Jugoslavijo.

Minilo je že šest let, ko je v Marseilleu v Franciji streljal nanj zločinec iz družbe, ki je hotela z njegovo smrtjo povzročiti zmede v naši državi in jo uničiti. Mučeniška smrt velikega vladarja pa nas je le združila, saj so bile zadne besede umirajočega kralja: »Čuvajte Jugoslavijo!« Kralj Zedinitelj je bil tedaj na obisku v Franciji. Prijateljska država je hotela sprejeti našega vladarja z velikimi častmi. Ko se je kralj izkrcal v Marseilleu, bilo je to 9. oktobra leta 1934., ga je sprejelo posebno odposlanstvo. Zvečer tistega dne pa smo že v radiu slišali strašno vest, da je naš ljubljani narodni vladar postal žrtev zločina. Hkratu z njim je bil umorjen tudi francoski zunanji minister Barthou.

Velikega vladarja smo izgubili, ko je bil na višku svojih moči. Štel je šele 46 let. Rodil se je 1. 1888. v Cetinju kot sin takratnega kneza in poznejšega kralja Petra Karađordjevića in kneginje Ljubice Zorke, hčere črnogorskega kralja Nikole. Bil je drugi sin, prvi je bil Jurij. Po smrti zadnjega Obrenovića je zasedel njegov oče Pefer prestol. Aleksander je štel tedaj šele 15 let. Ko se je Jurij odrekel pravici na prestol, je Aleksander 1. 1909. postal prestolonaslednik. Tri leta zatem, 1. 1912., se je začela balkanska vojna, v kateri je Aleksander sodeloval in se posebno proslavil z zgodovinsko zmago v kumanovski bitki, ki je bila izvojevana pod njegovim poveljstvom.

Ko se je začela svetovna vojna, je bil Aleksander že regent in hkratu vrhovni poveljnik srbske vojske. Njegov ugled je rasel med narodom in vojsko. Vojaštvo ga je cenilo in ljubilo, saj ni bil le poveljnik, temveč tudi pravi tovariš svojih vojakov. Narod ga je vzljubil še bolj, ko je napravil s srbsko vojsko strašno pot bega čez Albanijo. Njegovi veliki volji je največ pripisati, da se je srbska vojska spet prerodila in izvojevala zmago. Regent Aleksander se je vrnil v domovino kot velik zmagovalac.

L. 1921. je Aleksander I. zasedel prestol. Kakor se je prej izkazal za sposobnega vojskovodjo, tako je zdaj kazal velike državniške in vladarske vrline. V vseh teh napetih povojnih časih je znal modro voditi krmilo države. Narod ga je ljubil in spoštoval, saj je bil naše krvi. Zato je tudi globoko čutil z

nami vsemi, Srbi, Hrvati in Slovenci.

Veličastni spomenik, ki ga odkrijemo Slovenci v Ljubljani, bo za zmerom pričal o hvaležnosti Slovencev vladarju, ki nas je pomagal osvoboditi in ki je prav kot moder vladar in zato trdna opora naše lepe Jugoslavije moral umreti od krogle sovražnika naše domovine.

★

Navodila za potrjevanje izkaznic o udeležbi odkritja spomenika kralju Aleksandru I.

Izkaznice se bodo žigosale na nastopnih mestih:

V petek, 6. septembra:

v Združenju rezervnih oficirjev, vestibul »Zvezde« (od 11. do 19. ure); v poslovalnici »Putnika« na Tyrsevi cesti; na glavni postaji v Ljubljani; v Mestnem domu na Krekovem trgu (od 6.30 do 9. ure); na letnem telovadišču Sokola v Tivoliju (od 6.30 do 9. ure); v vestibulu Jugoslovanske tiskarne (od 6.30 do 9. ure).

V soboto, 7. septembra:

v pisarni Združenja rezervnih oficirjev (od 8 do 12 ure in od 15 do 18 ure) v »Zvezdi«, Kongresni ul. 1, v poslovalnici »Putnika« na Tyrsevi cesti.

V nedeljo, 8. septembra:

v pisarni Združenja rezervnih oficirjev v »Zvezdi«, Kongresni ul. 1 (od 8 do 12.)

Cetrinska vožnja razna bo veljala samo na podlagi izkaznice (sinbarve barve) odbora za odkritje spomenika viteškemu kralju Aleksandru I. Zedinitelju v Ljubljani. Te izkaznice dobite v občinskih pisarnah na deželi in pri poslovalnicah »Putnika« za ceno 2 din.

Pri nakupu vozniških listkov zahtevajte pri poštiskih blagajnah obrazec K 14 rdeče barve za ceno 2 din.

Udeležba se bo na železniškem obrazcu K 14 potrjevala le ob istočasni predložitvi izkaznice odbora. Brez te se nikomur ne bo žigosal železniški obrazec. Zato naj vsakdo pazi, da ne izgubi ene ali druge izkaznice, ker se sicer ne bo mogel ukoristiti z brezplačno vožnjo na povratku.

Vsak udeleženec mora pred odhodom iz Ljubljane predložiti v pisarni izkaznico in obrazec K-14 zaradi potrditve o udeležbi odbora za odkritje spomenika viteškemu kralju Aleksandru I. Zedinitelju v Ljubljani na zgoraj navedenih mestih.

Cetrinska vožnja črna velja na potu v Ljubljano od 4. do 6. septembra, na povratku pa od 6. do 8. septembra za vse razrede in vse vlake razen ekspresnih.

Zahvala ministra za vojsko vojakom

Minister za vojsko in mornarico general-g. Milan Nedić je poslal vojski in mornarici po pooblastilo vrhovnega poveljnika naše obojzorne sile naslednjo naredbo:

Vojaki domovine!
Obanes se je izpolnilo leto dni, ko vas je narodna in državna potreba poklicala pod vojaško zastavo. Temu pozivu ste se rade volje odzvali.

Leto dni pod vojaško zastavo, noč in dan v vojaški službi ni lahko priznan. Vi ste se zavedali, da je tako moralo biti zaradi varnosti vaših domov, vaših vasi, vaših mest, vaših dragih, vse domovine.

V tem dolgem času službe ste pokazali odlične vrline izvrstnih vojakov, vojakov po krvi. Povsod ste bili vestni, poslušni in disciplinirani v službi zvesti do požrtvovalnosti, pri urjenju vztrajni do obéudovanja, pri utrjevalnih delih marljivo do požrtvovanja.

Zasluzili ste priznanje tudi svojih najvišjih poveljnikov in vsega našega naroda. Dokazali ste, da ste dostojni nasledniki tistih junakov, ki so s sedem let trajajočo junaško borbo in neustrašnim umiranjem ustvarili današnjo kraljevino Jugoslavijo.

Mi vsi smo ponosni na vas.

Pooblaščen sem od vrhovnega poveljnika vse obojzorne sile, da vam izrečem v imenu domovine, ki jo ljubite nad vse:

Hvala, junaki! Bodite in ostanite tako dobri in odločni branilci naše mile domovine.

V tem imenu vas pozdravljam, vojaki domovine, s klicem: Živeli naši vrli junaki! Živela Jugoslavija!

Postani in ostani član

Ciril Metodove družbe!

RADIO

Liubliana

od 8. do 15. septembra.

Nedelja, 8. septembra: 8.00: Jutrnji pozdrav. 8.15: Radijski orkester. 9.00: Napovedi, poročila. 9.15: Nadaljevanje koncerta radijskega orkestra. 9.45: Verski govor (dr. Vilko Fajdiga). 11.00: Prenos cerkvene glasbe iz stolnice. 11.00: Pisana šara (plošče). 11.45: Pevski zbor »Tabor« 12.30: Objave. 13.00: Napovedi. 13.02: Radijski orkester. 16.30: Dijaška oddaja. 17.00: Kmetijska ura: Gospodarska navodila in tržna poročila. 17.30: Prenos tekme harmonikarjev in šramlov z velesajma. 19.00: Napovedi, poročila. 19.20: Nacionalna ura. 19.40: Objave. 20.00: Naši pevci od vseh strani. 22.00: Napovedi, poročila. 22.15: Za ples (plošče).

Ponedeljek, 9. septembra: 7.00: Jutrnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). 12.00: Pesmi o cveticah (plošče). 12.30: Poročila, objave. 13.00: Napovedi. 13.02: Radijski orkester. 19.20: Nacionalna ura. 19.40: Objave. 20.10: Mesečni slovstveni pregled (prof. Franc Vodnik). 20.30: Veseli operetni zvoki (sodelovali bodo Jelka Igljeva, Ado Darian in radijski orkester; dirigent Šijanec). 22.00: Napovedi, poročila. 22.15: Prenos lahke glasbe z velesajma.

Torek, 10. septembra: 7.00: Jutrnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). 12.00: Za vsakega nekaj (plošče). 12.30: Poročila, objave. 13.00: Napovedi. 13.02: Citre in harmonika (Dragica in Janez Košmerlj). 14.00: Poročila. 19.00: Napovedi, poročila. 19.20: Nacionalna ura. 19.40: Objave. 20.00: Deset minut zabave (Fran Lipah). 20.10: Slomšek o materinem jeziku in narodni zavednosti (prof. Etbin Bojc). 20.30: Radijski orkester. 22.00: Napovedi, poročila. 22.15: Veseli zvoki (plošče).

Sreda, 11. septembra: 7.00: Jutrnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). 12.00: Uvertura (plošče). 12.30: Poročila, objave. 13.00: Napovedi. 13.02: Melodije raznih dežel (pela bo Karmena Antičeva, pri klavirju bo prof. Lipovšek). 14.00: Poročila. 18.30: Mladinska ura: Malo telesne vzgoje (Zor). 18.45: Fjodor Šaljapin poje (plošče). 19.00: Napovedi, poročila. 19.20: Nacionalna ura. 19.40: Objave. 20.10: Razvoj fotografije (Oskar Koc pri klavirju prof. Lipovšek). 21.15: Koncert tamburaškega orkestra. 22.00: Napovedi, poročila. 22.15: Za kratek čas (plošče).

Četrtek, 12. septembra: 7.00: Jutrnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). 12.00: Napovedi iz operet (plošče). 12.30: Poročila, objave. 13.00: Napovedi. 13.02: Radijski orkester. 14.00: Poročila. 19.00: Napovedi, poročila. 19.20: Nacionalna ura. 19.40: Objave. 20.00: Deset minut zabave. 20.30: Kvintet kmečkih fantov. 21.15: Reproduciran koncert simfonične glasbe. 22.00: Napovedi, poročila.

Petek, 13. septembra: 7.00: Jutrnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. 7.15: Pisan venček veselih zvokov. 12.00: Pesmi naše domovine (plošče). 12.30: Poročila, objave. 13.00: Napovedi. 13.02: Radijski orkester. 14.00: Poročila. 14.10: Tedenski pregled Tujkoprometne zveze. 19.00: Napovedi, poročila. 19.20: Nacionalna ura. 19.40: Objave. 20.00: Za planince. 20.10: Ženska ura: Dobričkonosnost v gospodinjstvu in gospodarstvu (Ferjan Marija). 20.30: Pevski in orkestralni koncert (sodelovali bodo Poldka Zupanova, Lida Kalinova, prof. Lipovšek in radijski orkester). 22.00: Napovedi, poročila. 22.15: Filadelfijski simfonični orkester (plošče).

Sobota, 14. septembra: 7.00: Jutrnji pozdrav. 7.05: Napovedi, poročila. 7.15: Pisan venček veselih zvokov (plošče). 12.00: Vožnja neznanokam (plošče). 12.30: Poročila, objave. 13.00: Napovedi. 13.02: Vožnja neznanokam (plošče). 14.00: Poročila. 17.00: Otroška ura (članice narodnega gledališča).

Iz naših delavskih krajev

Jesenice

Razpis nedeljske zdravniške službe. Za mesec september 1940 se odreja sledeči vrstni red zdravniške službe ob nedeljah in na praznik, ki velja za vse družinske in zavarovane člane brez razlike na njih bivališče in sicer: 1. septembra g. dr. Čeh Milan, 6. septembra g. dr. Tancar Avguštin, 8. septembra g. dr. Hafner Jože, 15. septembra g. dr. Keržan Bartol, 22. septembra g. dr. Čeh Milan, 29. septembra g. dr. Hafner Jože.

Hrastnik

Sokolsko društvo bo letos proslavilo kraljevi rojstni dan na zelo slovesen način. Na predvečer bodo na več krajih goreli kresovi, pred Sokolskim domom pa se bo vršila ob pol 8. uri zvečer svečana akademija z izbranim sporedom. Po akademiji bo v dvorani doma slavnostna seja.

Članstvo NSZ obveščamo, da se kolikor mogoče v velikem številu in s svojci udeležijo akademije in slavnostne seje, da tako skupno s sokolstvom pokažemo svojemu mlademu kralju svojo udanost in zvestobo. Vstopnine ne bo!

Novo mesto

Članstvu NSZ sporočamo, da se bo vršila v nedeljo, dne 8. septembra t. l. v Sokolskem domu širša odborova seja, na kateri bomo najprej obravnavali vsa organizatorična vprašanja, ki se tičejo podružnice, kot n. pr.: članarino, mezde itd. Nato bo poročal zastopnik centrale tov. Makše o vseh vprašanih delavstva v dravski banovini.

Vse tovariše nujno vabimo, da se te izredno važne širše seje udeležijo v čim večjem številu.

Odbor.

Ljubljana

Vsled vedno naraščajoče draginje preživlja tudi delavstvo, zaposleno pri mestni občini ljubljanski, težke čase, zato so si njegove organizacije zadele nalogo napraviti primerne korake, da se obupni položaj mestnega delavstva čim preje izboljša. Akcijski odbor organizacij mestnih delavcev je na svojih sejah ugotovil, da se je zadnjih 10 let stalno poslabševalo delavno razmerje delavcev v mestnih podjetjih. Prošnje in vloge na merodajna mesta niso imele nobenega odmeva in se nanje niti ni odgovarjalo. Mestno delavstvo nima nobenega enotnega službenega reda, ne pragmatike, niti kolektivne pogodbe kakršne ima delavstvo privatnih podjetij. Delavstvo se ne more zakonito sklicevati, kaj mu pripada tekom let v službi, kakor n. pr.: plača delavcu po 5 ali 10 letih službe. Avtomatično napredovanje se ne izvaja, kdo lahko postane stalen, kdo pride v stalen kader mestnega delavstva pojasnjujejo sicer razne okrožnice, ki se izdajajo od slučaja do slučaja, a teh je toliko in tako različne vsebine, da je objektivni pregled nemogoč, posebno še zato, ker večina teh ne pride v roke delavskim zastopnikom. V vseh mestnih podjetjih se je skozi več let vpisovalo na plačilnih kvartah vse dohodke in odtegljaje tako, da je imel delavec natančen pregled, koliko se mu odtegne in zakaj. To vpisovanje je pri nekaterih podjetjih odpadlo. V nekaterih mestnih podjetjih se je namesto petka uvedel sobotni plačilni dan in to popoldne, ko je trg za nakup že zaprt. Pred letom se je uvedlo namesto tedenskega 14 dnevno izplačevanje, te dni pa smo morali podpisati okrožnico, s katero nas mestno poglavarstvo obvešča, da se uvede mesečno izplačevanje. Kdor je gospodaril kdaj s din 1000 mesečno, temu je dobro znano, kaj je boljše ali vsak teden din 250 ali samo enkrat na mesec din 1000. Mesečno izplačevanje se je uvedlo, čeprav se je iz najkompetentnejšega mesta obljubilo delavskim

zastopnikom, da se mesečno izplačevanje ne bo uvedlo.

Kot dobri poznavalci delavskih razmer ne samo v Ljubljani, ampak v vsej banovini in državi, se pridružujemo tudi mi upravičenemu boju mestnih delavcev za pravice, ki jih ima delavec po božjih in človeških postavah dobiti za svoje delo. Z mezdanim gibanjem mestnega delavstva se bomo pečali tudi v prihodnji številki. Od delodajalcev na mestni občini pa pričakujemo, da bodo v najkrajšem času ugodili zahtevam mestnega delavstva ter jim izboljšali tedensko mezdo tako kakor zahtevajo interesi delavcev in prilike, v katerih živi naš delovni človek.

Mežica

V nedeljo, dne 1. septembra t. l. se je vršil članski sestanek, ki je bil prilično dobro obiskan. Škoda je, da niso prišli prav vsi tovariši, ker je bil dnevni red prav zanimiv, razprava pa živahna. Zastopnik centrale je podal obširno poročilo o delovanju organizacije in splošnem položaju delavstva, specialno pa se je dotaknil rudarsko-plavžarskih vprašanj. Po poročilu zastopnika centrale je poročal tov. predsednik in apeliral na članstvo, da naj pristopijo vsi oni, ki do sedaj še niso izrekli pripravljenosti posoditi din 100.— podružnici, k tej stvari, kajti denar ni izgubljen in bo ga vsak tovariš dobil točno povrnjenega. Predlog za to notranje podružnično posojilo je prišlo iz vrst članstva, kar je vredno vse pohvale in se vidi, da tovariši pravilno razumejo položaj podružnice in vedo, da so oni tisti, ki tvorijo podružnico. Do sedaj jih je že veliko podpisalo za to posojilo, upamo pa, da ne bo nihče izostal. Na ta način pa bo podružnica na najenostavnejši način prišla do svojih lokalov.

Tov. Gornik je podal poročilo o delovanju obratnih zaupnikov in o pripravah ter vlogah, ki so bili poslani radi dopusta na podjetje. Istotako je tudi poročal o Bratovski skiadnici.

Po poročilu tov. blagajnika, iz katerega je razvidno, da so nekateri člani v zaostanku, kar seveda ni častno za zavednega člana in tovariša, je poročal tov. Mlakar. Pri razgovoru je bilo potem sklenjeno, da bo podružnica priredila 29. t. m. vinsko trgatvev. Dramski odsek pa bo priredil komedijo, ki jo bo podružnica priredila v najkrajšem času. Tako je bil zaključen lepo uspeli članski sestanek.

Popoldne pa je podružnica priredila izlet vsega članstva z družinami na Hamunov vrh. Ker je bil prav lep dan, je izlet nadvse lepo uspel. Vsi smo se prav prijetno pozabavali, za pijačo je skrbel naš neumorni tajnik, posebno razpoloženje pa je ustvarjal šramel, ki ga tvorijo člani podružnice. Ker izletna točka ni bila preveč naporna, se je tega izleta udeležilo veliko družinskih članov, kar je dalo vsemu temu prav posebno prisrčno obelježe.

Tega izleta pa so se tudi udeležili člani s Holmeca ter so tako dobili stik s člani podružnice NSZ v Mežici. Tu se je tudi napravil potreben sklep in načrt za bodoče delo v podružnici Holmec. Iz vsega je razvidno, da je bil izlet prav srečno izbran, za kar se imamo zahvaliti našim organizatorjem.

Maribor

Delavstvo »Mariborske tekstilne tovarne« je v soboto, dne 31. avgusta t. l. ustavilo obrat za četrt ure in odšlo k ravnatelju tovarne s prošnjo, da se mu vsled nevzdržne draginje povišajo plače. Vodstvo tovarne pa ni hotelo o tem ničesar slišati, ampak je v splošno presenečenje odgovorilo, da ne da delavstvu principiarno nobenega poviška. Takšen odgovor se ne bi smel v današnjih časih slišati iz ust vodstva tovarne, ker bi moralo najbolj vedeti, da je delavec žrtvoval vse

svoje najboljše moči za mastne dobičke vsakemu podjetju in se zato mora na kakršenkoli način odpomoči delavstvu iz nastalega bednega položaja. Marsikatera tovarna daje svojemu delavstvu ostanke blaga ter mu na ta način odpomore. V »Mariborski tekstilni« delavci ne dobe ostankov od blaga, četudi nekateri gospodje uživajo podobne privilegije, akoravno niso v tovarni zaposleni. Delavstvu je treba krivico popraviti. Podjetje bo lahko žrtvovalo del svojega dobička, ki si ga je v dobi konjunktore pridobilo in priznalo povišek plač ter tako pomagalo delavstvu iz vedno večje bede.

Draginja postaja pri nas neznosna. Pomankanje živil se čuti posebno med delavstvom, ker nima sredstev, da bi si naložilo zalogo, kakor to delajo razni mogočnejši. Kako si nekateri kopičijo blago in s tem delajo mastne dobičke, nam kaže primer, ko je oblast našla pri nekem veletrgovcu 8 vagonov moke skrite in neprijavljene. Takšne preiskave naj bi izvršila oblast po vseh trgovinah in podjetjih ter na ta način preprečila špekulacijo z življenjskimi potrebščinami na račun revnih delovnih slojev.

Iz popotne torbe

Na Dolenjskem imamo tedaj razne znamenitosti, o katerih smo že nekoliko pisali. Tujce posebno vlečejo v naše kraje gnojnične jame kakor muholovec muhe.

Delavci nabirajo tudi maline. Nekoč je šel Matevžev Matevž v gozd, da bi si nabral sladkega sadeža. Zjutraj jo odkuri z brento na rami že ob 2. uri, saj ima do nabiranja malin 2 in pol uri hoda. Med potjo ga tarejo skrbi, kaj bo z njegovo 7 člansko družino, za katero je treba skrbeti. Kakor nam je pravil, je bilo malin toliko, da je kmalu napolnil požrešno brento. Okoli 15. ure zadene brento na hrbet in se vrača domov. Med potjo, ko je Matevž svoje delo opravil, je žvečil suhi kruh in preišljeval o usodi svojih bednih otrok. Toda komaj se dobro zaveda, že zagleda pred seboj strogega in neusmiljenega graščinskega logarja, ki mu v blaženem tujem jeziku ukazuje brento takoj izprazniti. Temnogledi logar nekaj zamrmra ter s svojimi spretnimi nogami napravi iz zrelih malin maunovec. Matevžu se zabliškajo solze v obeh in ga milo prosi naj mu pusti ostanek malin in brento. Crnogledi logar je namreč sumil, da jo je moral Matevž gotovo nekje ukradel, ker je nemogoče, da bi imeli v Sušicah in v okolici odkoder je bil doma nabiralec malin sploh kako brento. V Sušicah še župana ne zmorejjo, kaj šele brento.

Iz Črmošnjic jo prikrevsam skozi Wildbach Poljane in Podturn v Dolenje Toplice. Tu je prekrasna okolica in znamenito kopališče, a ne za delavce, ne zato ker jih morda niso potrebni, ampak zaradi prenizkih mezd, ki komaj zadoščajo za prehrano.

Kot popotnik se spomnim, ko počivam v Gasperjevi gostilni, kako je neki gospod iz priznice pravil svojim poslušalcem, da imajo na Dolenjskem neko komunistično društvo in da bodo vsi očetje in matere sfrčali v pekel, če se bodo preveč branili otrok. Čudna so pota dolenjskega popotnika in marsikaj bi še zapisal, ako ne bi izredne razmere preprečevale ostrejšje vsebine mojih popotnih utisov.

Minimalne mezde

V ministrstvu za socialno politiko in narodno zdravje pripravljajo uredbo, s katero se bo zvišala minimalna mezda. Namera je, da se poviša minimalna mezda od 2. dinarjev na tri dinarje. Že po dosedanji uredbi imajo posamezne banovine možnost, da dvignejo minimalno mezdo za nadaljnjih 50 odst. Tako bi potem v dravski banovini verjetno znašala minimalna mezda 4.50. Z ozirom na silni porast draginje je pa obetana minimalna mezda zelo nizka. Danes mezd vsaj v dravski banovini pod 5 dinarjev sploh ne bi smelo biti. Važno bi tudi bilo, da bi bilo v novo uredbo o minimalnih mezdah vnešeno določilo, da se minimalne mezde avtomatično zvišajo, če je za gotov odstotek porastla draginja.